

Mari Krook

**TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIIKAN OPETUSKÄYTTÖ AMMATILLISESSA
KOULUTUKSESSA**

Opinnäytetyö

Kajaanin ammattikorkeakoulu

Matkailu, ravitsemis- ja talousala

Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma

Kevät 2013

Koulutusala Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	Koulutusohjelma Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma
Tekijä(t) Mari Krook	
Työn nimi Tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäyttö ammatillisessa koulutuksessa	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot	Ohjaaja(t) Annamaija Juntunen Toimeksiantaja Raahen ammattiopisto
Aika Kevät 2013	Sivumäärä ja liitteet 47 + 4
<p>Opinnäytetyön toimeksiantajana on toiminut Raahen koulutuskuntayhtymästä Raahen ammattiopisto. Oppilaitokset ja opettajat ovat uusien haasteiden edessä. Työelämän nopeat muutokset, teknologian kehittyminen sekä globalisaatio muuttavat koko opetus- ja oppimiskulttuuria. Ammatillisen koulutuksen pitää pystyä kouluttamaan tulevaisuuden työelämän ja yhteiskunnan laadullisia tarpeita vastaavia ammatillisia. Tämän vuoksi tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäyttöä tulee lisätä. Kehittämistehtävänä oli luoda verkkokurssi Ruokakulttuurit ja trendit opintojaksolle kokin koulutusohjelmaan.</p> <p>Tavoitteena oli perehtyä tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäyttöön ja erityisesti verkkokurssin suunnitteleminen periaatteisin sekä luoda konkreettisesti verkkokurssi ammatilliseen koulutukseen. Verkkokurssin tulee olla kohderyhmälle sopiva ja opetussuunnitelman tavoitteita vastaava. Näkökulmana työssä on mielekäs pedagogiikka tieto- ja viestintätekniiikkaa hyödyntäen sekä kollaboratiivinen oppiminen.</p> <p>Tämä työ on toiminnallinen opinnäytetyö. Verkkokurssin kehittämisessä on käytetty mukailien Vuopalan pedagogista ja teknistä skriptiä. Verkkokurssin arvioinnissa on käytetty asiantuntijoiden konsultaatia. Toimeksiantaja on saanut tavoitteiden mukaisen verkkokurssin kokkien koulutuksessa hyödynnettäväksi. Tämä verkkokurssi on ravintolaosaston ensimmäinen verkkokurssi. Tämän verkkokurssin myötä kokkiopiskelijoiden opetusmenetelmät monipuolistuvat ja he saavat oppia tulevaisuuden työelämässä ja yhteiskunnassa vaadittavia taitoja.</p>	
Kieli	Suomi
Asiasanat	tieto- ja viestintätekniiikka, ammatillinen koulutus, verkkokurssi
Säilytyspaikka	☐ Verkkokirjasto Theseus ☐ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Tourism	Degree Programme Hospitality Management
Author(s) Mari Krook	
Title Use of Information and Communication Technologies for Educational Purposes in Vocational Education	
Optional Professional Studies	Instructor(s) Annamaija Juntunen
	Commissioned by Raahe Vocational Institute
Date Spring 2013	Total Number of Pages and Appendices 47+4
<p>The commissioner of the thesis was Raahe Vocational Institute from the Raahe Region Authority for Vocational Education. The colleges and teachers are facing new challenges today. Rapid changes in working life, developments in technology and also globalization alter the overall teaching and learning culture. Vocational education and training has to be able to train professionals whose skills will correspond to the future quality requirements of working life and society. Therefore, the usage of information and communication technology in teaching has to increase. The objective of this thesis was to create a web course Food Cultures and Trends for the cook training program.</p> <p>The aim of the thesis was to familiarize the author with information and communication technologies for educational purposes and, in particular, the design of a web course, as well as to create a real web course suitable for the target group. The course content also had to meet the objectives of the curriculum. The point of view of this thesis is meaningful pedagogy utilizing information and communication technology, as well as collaborative learning.</p> <p>This work is a practice-based thesis. When developing the web course Vuopala's pedagogical and technical script was adapted. The web course was evaluated by using expert consultation. Raahe Vocational Institute has got a useful web course which corresponds to the objectives of the cook training program. This web course is the only one of its kind in the restaurant section of the institute. The students will work with versatile teaching methods, as well as learn the skills needed in working life and society.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	information and communication technology, vocational education, web course
Deposited at	☐ Electronic library Theseus ☐ Library of Kajaani University of Applied Sciences

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 OPPIMISEN KÄSITTEITÄ	3
3 TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIIKAN OPETUSKÄYTTÖ	5
3.1 Historiasta tulevaisuuteen	5
3.2 Haasteet ja mahdollisuudet	6
3.3 Sosiaalisen median työkalut	8
4 VERKKOKURSSIN SUUNNITTELEMINEN	11
4.1 Verkkokurssin käsikirjoitus	11
4.2 Verkko-oppimateriaali ja tehtävät	14
4.3 Vuorovaikutus ja arviointi	16
4.4 Tekijänoikeudet ja tietosuoja	19
4.5 Verkkojulkaisujen typografia	20
5 RUOKAKULTTUURIT JA TRENDIT – VERKKOKURSSIN SUUNNITTELEMINEN	21
5.1 Tieto- ja viestintätekniiikan opetus käyttö Raahen ammattiopistossa	22
5.2 Verkkokurssin suunnittelu	23
5.3 Verkkokurssin toteutus	29
5.4 Verkkokurssin arviointia	37
6 POHDINTA	41
LÄHTEET	44
LIITTEET	

1 JOHDANTO

”Vaan mummot käyttävät sähköpostia” -lauseella Helsingin yliopiston kasvatuspsykologian professori Kirsti Lonka herättelee kuulijakuntaa tulevaisuuden oppimiseen liittyvässä esityksessään. 1990 -luvulla syntyneet nuoret, jotka juuri tällä hetkellä ovat toisen asteen koulutuksessa, ovat digikansalaisia. He ovat syntyneet internetin maailmaan ja heidän aivonsa ovat muotoutuneet teknologian kanssa toimimiseen. (Lonka 2011.) Miten me opettajat voimme vastata digikansalaisten haasteeseen uusista oppimisympäristöistä ja tavoista oppia?

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Raahen ammattiopisto. Raahen ammattiopiston lisäksi Raahen koulutuskuntayhtymään kuuluvat Ruukin maaseutuopisto ja Lybeckerin käsi- ja taideteollisuusopisto. Raahen ammattiopistossa tarjotaan koulutusta kahdeksalla ammattialalla. Opiskelijoille tarjotaan Hotelli-, ravintola- ja catering -alan perustutkinnosta joko kokin koulutusohjelmaa tai asiakaspalvelun koulutusohjelmaa.

Opinnäytetyön aihe on Tieto- ja viestintäteknikan opetuskäyttö ammatillisessa koulutuksessa. Päädyin tähän aiheeseen, koska työelämän nopeat muutokset, teknologian kehittyminen sekä globalisaatio muuttavat koko opetus- ja oppimiskulttuuria. Oppilaitokset ja opettajat ovat uusien haasteiden edessä. Ammatillisen koulutuksen pitää pystyä kouluttamaan tulevaisuuden työelämän ja yhteiskunnan laadullisia tarpeita vastaavia ammattilaisia. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli perehtyä tieto- ja viestintäteknikan opetuskäyttöön ja erityisesti verkkokurssin suunnittelemisen periaatteisiin sekä luoda konkreettisesti verkkokurssi ammatilliseen koulutukseen. Rajasin aiheita niin, että esittelen teoriaperustassa lyhyesti tieto- ja viestintäteknikan opetuskäyttöä yleisesti ja käsittelen produktiini liittyvää verkkokurssin suunnittelemista perusteellisemmin.

Suunnittelin tässä opinnäytetyössä kehittämistehtävänä Ruokakulttuurit ja trendit -verkkokurssin Raahen ammattiopiston kokkiopiskelijoille. Nuorten toisen asteen ammatillisessa peruskoulutuksessa lähiopetusta tulee edelleenkin olla suurin osa koulutuksesta, mutta verkkokurssi koetaan tärkeäksi tulevaisuuden työelämätaitojen, vaihtelevien opetusmenetelmien sekä jatko-opinnoissa tarvittavien taitojen vuoksi.

Näkökulmana työssä on mielekäs pedagogiikka tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntäen sekä kollaboratiivinen oppiminen. Uusiin oppimisympäristöihin ja sosiaalisen median käyttöön sopivien pedagogisten mallien luominen on haaste, ei niinkään verkkokurssin tekninen ko-

koaminen. Tavoitteena oli luoda pedagogisesti mielekäs, kohderyhmälle sopiva sekä opetus-suunnitelman tavoitteita vastaava verkkokurssi.

Tämä työ on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tehdään tutkimuksen sijasta käytännön toiminnan ohjeistamista tai järjeistämistä ammattityöhön liittyen. Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu toiminnallisesta osasta eli produktista sekä prosessin teoreettisesta viitekehyksestä, prosessin kuvauksesta ja arvioinnista eli opinnäytetyöraportista. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen ja käytännönläheinen. Opinnäytetyön raportoinnin tulee olla toiminnallisessakin opinnäytetyössä tutkimuksellisella otteella tehty. (Vilka & Airaksinen 2003, 9–10).

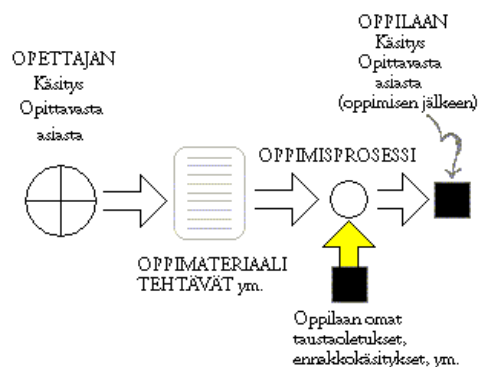
Sosiaalinen media tarjoaa monipuolisia työkaluja hyödynnettäväksi opetuksessa. Kirjoittaminen, julkaisu, multimedia, yhteistyö ja viestintä onnistuvat sosiaalisen median avulla. Lisäksi tarjolla on sosiaalisia verkostoja ja oppimisympäristöjä. Uuden teknologian hyödyntäminen opetuksessa ja oppimisessa tuovat mukanaan haasteita, mutta onko niistä tutkittua ja merkittävää hyötyä oppijan ja opettajan kannalta? Olen selvittänyt tässä työssä myös verkkokurssin suunnittelun periaatteita. Verkkokurssin suunnittelija ja toteuttaja tarvitsee vastauksen moniin kysymyksiin. Miten verkkokurssi käsikirjoitetaan? Miten vuorovaikutus ja arviointi huomioidaan? Millaisia tehtävät ja materiaalit kurssille sopivat? Miten huomioidaan tekijänoikeudet, tietosuoja ja typografia?

Olen ollut kiinnostunut tieto- ja viestintäteknikan hyödyntämisestä opetuksessa koko opettajuuteni ajan. Olen ollut ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opinnoissa useilla verkkokursseilla osallistujan roolissa. Lisäksi olen opiskellut mm. yliopistossa koulutusteknologiaa ja verkkokurssien suunnittelusta. Nyt olikin aika ottaa jo haaste vastaan ja suunnitella verkkokurssi työpaikalleni Raahan ammattiopistoon.

2 OPPIMISEN KÄSITTEITÄ

Uuden tiedonkäsityksen mukaan tieto on muuttuvaa, epävarmaa, ristiriitaista ja monimuotoista. Tietoa syntyy verkostoissa yhteisesti. (Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta 2010, 6.) Nykyisistä monimutkaisista työtehtävistä suoriutumiseksi tarvitaan sosiaalista vuorovaikutusta ja kollaboratiivista eli yhteisöllistä oppimista. Kollaboratiiviseen oppimiseen liittyvät hajautettu oppiminen, jaettu osaaminen sekä hajautettu älykkyys. Kollaboratiivisessa oppimisessa oppimisen kognitiivista kuormaa voidaan jakaa muiden ihmisten kesken tai teknologian avulla, jolloin parhaimmillaan syntyy uutta luovaa oppimista ja syvällistä ymmärtämistä. Kollaboratiivisen oppimisen etuina voidaan pitää mm. oppimisprosessin ja ajatteluprosessin näkyväksi tekemistä ja tietoisuutta, kriittisen ajattelun kehittymistä sekä parempia oppimistuloksia, kuin yksittäisillä oppijoilla yhteensä. (Häkkinen & Arvaja 1999, 206 – 218.)

Ammatillisessa koulutuksessa ja verkko-oppimisessa oppimiskäsitykseksi mielletään nykyisin konstruktiiivinen tai sosio-konstruktiiivinen oppimiskäsitys. Konstruktiiivisessa oppimiskäsityksessä (Kuvio 1.) yksilö itse aktiivisesti rakentaa eli konstruoi omien aiempien kokemusten pohjalta uutta tietopohjaa. Sosio-konstruktiiivinen oppimiskäsitys korostaa oppimisen tapahtuvan sosiaalisessa toiminnassa. (Honka, Lampinen & Vertanen 2000, 79–90.) Uusin oppimiskäsitys on konnektivisismi. George Siemensin luomalla konnektivismin käsitteellä tarkoitetaan nykyaikaan muokattua sosio-konstruktiiivista oppimiskäsitystä, johon kuuluvat tiedon yhteisöllinen rakentaminen ja verkostoituminen teknologian avulla. (Siemens 2004.)

Kuvio 1. Oppimisprosessi konstruktiiivisen oppimiskäsityksen mukaan. (Lappi 2002.)

Tämän työn konteksti on ammatillisessa koulutuksessa. Ammattikasvatus on sekä sosiaalistamista yhteiskuntaan, työelämään ja työyhteisöihin että yksilön osaamisen kehittämistä työelämän ja hänen omiin tarpeisiinsa. Ammattipedagogiikalla tarkoitetaan sellaisia tavoitteita, sisältöjä, materiaaleja sekä keinoja, joilla päästään ammattikasvatuksen tavoitteisiin ammatillisessa koulutuksessa. (Helakorpi, Aarni & Majuri 2010, 125–129.)

Kun pedagogiikalla tarkoitetaan näkemystä opetuksesta ja taitoa sekä tapoja opettaa, niin verkkoympäristöissä tarvitaan uudenlaisia pedagogisia taitoja. Verkkopedagogiikassa on huomioitava konteksti, jossa toimitaan. Opettajan täytyy muuttaa pedagogista ajatteluaan ja asennettaan, jotta oppiminen verkko-oppimisympäristöissä on mielekästä. (Leinonen 2008, 39–40.)

Pedagogisen mallin perustana on oppimiskäsitys. Pedagoginen malli on se teoreettinen tieto, jonka perusteella opettaja toimii tietyllä tavalla. Pedagogisia malleja ovat mm. tutkiva oppiminen, ongelmalähtöinen oppiminen, tekemällä oppiminen ja kollaboratiivinen oppiminen. Pedagogisista malleista on johdettu erilaisia opetusmenetelmiä, joskin mallien ja menetelmien raja on häilyvä. Opetusmenetelmiä ovat mm. ankkuroituopetus ja jaettu asiantuntijuus. (Vaara 2005, 17–24; Koli & Silander 2003, 137–138.)

Oppimisympäristön tarkoituksena on luoda edellytykset oppimiselle. Oppimisympäristö koostuu tilasta, sosiaalisesta vuorovaikutuksesta sekä opetusmenetelmistä. Ammatillisessa koulutuksessa on tarvetta autenttisille oppimisympäristöille. Tällä tarkoitetaan työelämän aitojen ongelmien ratkaisemista koululla, simulaatioita sekä työssäoppimista työpaikoilla. (Helakorpi, Aarni & Majuri 2010, 125–129.) Verkko-oppimisympäristöt koostuvat perinteisten oppimisympäristöjen osatekijöiden lisäksi teknologiasta ja virtuaalisuudesta. Pedagoginen oppimisympäristö on opettajan suunnittelema ja siihen liittyy ennalta sovitut tavoitteet ja kriteerit. (Ihanainen, Kalli & Kiviniemi 2009, 11–20.)

Verkko-opetuksella tarkoitetaan yleensä etäopetusta, jossa opettaja ja opiskelijat ovat eri paikoissa ja oppiminen tapahtuu pääasiassa asynkronisesti eli eriaikaisesti. Vuorovaikutus ja toiminta perustuvat erilaisiin tieto- ja viestintätekniisiin välineisiin. Verkko-oppimisympäristöjä voidaan käyttää myös monimuoto-opetuksessa eli sulautuvassa opetuksessa (blended learning). Joskus tietoverkkoja käytetään ainoastaan materiaalin jakelukanavana lähiopetuksessa. (Vaara 2005, 9–12.)

3 TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIIKAN OPETUSKÄYTTÖ

Tieto- ja viestintäteknikkaa (TVT) on hyödynnetty opetuksessa jo yli 30 vuoden ajan. Käytötavat ja tarkoitukset ovat muuttuneet vuosien varrella. Tieto- ja viestintäteknikan opetusikäyttö tuo mukaan haasteita, mutta myös mahdollisuuksia ja selkeitä hyötyjä. On kuitenkin tärkeää muistaa, että hyötyjä tuovat välineiden mielekäs pedagoginen soveltaminen. Tarjolla on useita monipuolisia sosiaalisen median välineitä hyödynnettäväksi opetuksessa. TVT:n opetusikäytössä on aina huomioitava kohderyhmä ja konteksti.

3.1 Historiasta tulevaisuuteen

Jo 1980 -luvulta alkaen tieto- ja viestintäteknikkaa on hyödynnetty opetuksessa. Aluksi opeteltiin ohjelmointia, tietokoneiden toimintaperiaatteita ja tekstinkäsittelyä. 1990 -luvulla hyödyntäminen kasvoi internetin laajenemisen, uusien työvälineohjelmien sekä CD-ROM opetusohjelmien myötä. 2000 -luvulla mukaan tulivat sosiaalisen median mahdollisuudet ja tietotekniikan käyttö yleistyi muillakin kuin varsinaisilla tietotekniikan oppitunneilla. (Opetushallitus 2011, 5–8.)

Tieto- ja viestintäteknikan hyödyntäminen on lisääntynyt selkeästi koko 2000 -luvun ajan. Suomen opetus ja koulutus ovat kansainvälisesti vertailtuna huippuluokkaa. Tällä hetkellä Suomi ei ole kuitenkaan huipulla tieto- ja viestintäteknikan hyödyntämisessä opetusikäytössä ja hyödyntämisessä on suuria koulukohtaisia eroja. Suomalaisissa kouluissa on nykyisin keskimäärin yksi opetusikäytössä oleva tietokone kahta-viittä opiskelijaa kohden. Määrä on eurooppalaista keskitasoa. Tanskan ja Iso-Britannian kouluissa on yli kaksi kertaa enemmän tietokoneita opetusikäytössä kuin Suomessa. Tietotekniikka käytetään enimmäkseen tiedon hankintaan ja tulosten esittämiseen, kun teknologiaa tulisi hyödyntää enemmän myös oppimis- eli tiedonrakenteluprosessin näkyväksi tekemisessä, reflektoinnissa ja yhteisessä tiedon tuottamisessa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 8-11; Opetushallitus 2011, 11–14 .)

Yksi visio tulevaisuuden oppimisen toimintamalleista voisi olla seuraava: opintojakson suunnittelu ja toteutus tapahtuu tiimissä. Suunnittelu tapahtuu sekä kasvokkain että verkkoympäristössä. Aluksi pohditaan erilaisia pedagogisia malleja ja tavoitteena on suunnitella opiskelijoille hyvin aktiivinen rooli. Kun kurssin karkea suunnitelma on valmis, siihen pyydetään asi-

antuntijan kommentointia. Lisäksi pyritään löytämään sopivia yhteistyökumppaneita. Yhteistyökumppani voi olla asiantuntija, joka osallistuu kurssin aikana esimerkiksi kysy asiantuntijalta -chatkeskusteluun. Tai mukaan pyydetään toista (jopa erialan) opiskelijaryhmää, näkökulmien monipuolistumisen ja yhteistyön vuoksi. Opiskelijat saavat ennen kurssin alkua kommentoida kurssin suunnitelmaa ja esittää toiveita. Myös opiskelijoiden kontaktit voivat kasvattaa kurssin asiantuntijaresurssia. (Pönkä, Impiö & Vallivaara 2012, 119–123.)

Opiskelu tapahtuu pääasiassa avoimissa verkko-oppimisympäristöissä, kuten blogeissa ja wiki-keissä. Lisänä voidaan käyttää mm. virtuaalimaailmoja ja pikaviestimiä. Opiskelijoilla on henkilökohtaiset oppimisympäristöt (esim. blogi) sekä kursseilla on yhteinen oppimisympäristö (esim. kurssiblogi). Opiskelussa voidaan käyttää langattomia verkkoja ja työvälineitä, tällöin puhutaan mobiilioppimisesta. Sosiaaliset verkostot kasvavat oppimisprosessin aikana. Palautteen tulee olla nopeaa verkko-oppimisympäristössä ja useamman opettajan opetustiimissä voidaan jakaa ”verkkovahtivuoroja”. Opettajat ovat mukana aktiivisesti, antavat rakentavaa palautetta sekä ohjaavat työskentelyä tavoitteiden saavuttamiseen. (Pönkä, Impiö & Vallivaara 2012, 119–123.)

3.2 Haasteet ja mahdollisuudet

Tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäyttö koostuu pedagogiikasta (oppimiskulttuuri ja didaktinen osaaminen), tekniikasta (tekninen osaaminen) ja organisaatiosta (toimintakulttuuri ja tekniikan savutettavuus). (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 8–11.) Tekniikan saavutettavuuteen vaikuttavat laitekanta, ohjelmistot ja tietoliikenneyhteydet. Digitaalisen oppimateriaalin saatavuus ja käytettävyys vaikuttavat tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntämiseen. Suomessa on vain vähän tarjolla suomenkielistä valmista digitaalista oppimateriaalia. Mm. Unkarissa, Hollannissa ja Tanskassa on tarjolla enemmän digitaalista oppimateriaalia, vaikka nekin kuuluvat pienen kielialueen maihin. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan julkishallinnon toimipaikkojen laajakaistayhteyksiä parannetaan. Lisäksi tarvitaan parempaa pilvipalveluiden, kansallisten pedagogisten tietopalveluiden ja avoimen lähdekoodin sovellusten saatavuutta. (Opetushallitus 2011, 11–17.)

Opettajien tieto- ja viestintäteknisissä taidoissa on puutteita. Osaamista tarvitaan lisää sekä pedagogisissa että teknisissä taidoissa. Näihin ongelmiin on jo puututtu erilaisten toimenpiteohjelmien ja yksittäisten koulutusten muodossa. Mm. opetusministeriön laatima Ope.fi

koulutusmalli on kolmiportainen täydennyskoulutusohjelma perustaitojen, opetuskäytön taitojen sekä erityisosaamisen hankkimiseen. (Opetushallitus 2011, 14–15.)

Oppimisteoreettisissa tutkimuksissa todettiin jo 1990-luvulla, että kollaboratiivisella (yhteisöllisellä) oppimisella, tutkivalla oppimisella (inquiry based learning) ja tekemällä oppimisella (learning by doing) saavutettiin parempia oppimistuloksia ja ymmärtävää oppimista. Nykyisinkin painotetaan näiden opetusmenetelmien tärkeyttä. Tietotekniikan avulla voidaan näitä opetusmenetelmiä hyödyntää paremmin opetuksessa. Ymmärtävässä oppimisessa opitua syvällistä tietoa voidaan myös soveltaa uusissa konteksteissa, jolloin hyödynnetään siirtovaikutusta (transfer). Kollaboratiivisella oppimisella voidaan saavuttaa mm. jaettua ymmärtämistä. Mikäli halutaan saada aikaan ymmärtävää oppimista, tarvitaan tieto- ja viestintätekniikan pedagogista soveltamista ja toimintakulttuurin muutosta. Tietotekniikan hyödyntäminen pelkästään eri työkalujen käytön opetteluksi ei ole riittävää. Opetusmenetelmien vaikuttavuus on suurempi kuin teknologian vaikuttavuus oppimistuloksissa. (Opetushallitus 2011, 8–9.) Kyseiset oppimismenetelmät sopivat hyvin ammatilliseen koulutukseen.

Työelämän nopeat muutokset, teknologian kehittyminen ja globalisaatio muuttavat koko opetus- ja oppimiskulttuuria. Ammatillisen koulutuksen pitäisi pystyä kouluttamaan tulevaisuuden työelämän tarpeita vastaavia ammattilaisia. Opettajuus ja opettaminen ovat uusien haasteiden edessä. (Leinonen 2008, 14–17.) Teknologiaa hyödynnetään nykyään oppimisen välineenä, jotta oppimiselle saadaan lisäarvoa. Teknologian katsotaan myös lisäävän yhteisöllisyyttä, monipuolisuutta, henkilökohtaistamista ja vuorovaikutteisuutta. Jotta TVT:n opetuskäyttö lisääntyisi, täytyy huolehtia opetushenkilöstön, kouluorganisaation ja opiskelijoiden tietoteknisestä osaamisesta. Sähköisiä oppimateriaaleja tulee olla saatavilla enemmän ja kouluissa tulee olla teknologian vaatima infrastruktuuri. Ala kehittyy vauhdilla, käsitteet muuttuvat ja uusia käsitteitä tulee koko ajan lisää. Tällä hetkellä kehitetään erityisesti uusia oppimisympäristöjä, oppimismalleja ja tietokonepohjaista arviointia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 10–39.)

Technology in Schools -raportin mukaan tieto- ja viestintätekniikan käyttö opetuksessa parantaa oppimista, lisää sitoutumista ja verkostoitumista, helpottaa viestintää, parantaa opiskelijoiden suorituskykyä tulevaisuuden työelämätaidoissa, lisää oppimisen autenttisuutta sekä tasoittaa opiskelijoiden kotioloista johtuvaa digitaalista kuilua. Vaikutukset eivät ole määrällisesti suuria, mutta kuitenkin merkittäviä. Raportin mukaan uuden teknologian käyttö opetuksessa on perusteltua, koska se mm. mahdollistaa oppijakeskeisyyttä, merkityksellistä op-

pimistä sekä edistää globalisaatiota. Teknologia ei kuitenkaan yksin edistä oppimista. Tuloksia tuo tieto- ja viestintäteknikan pedagoginen käyttö koulussa, jossa opettajilla on riittävä tietotaito, hyvä opetussuunnitelma sekä oikeanlainen johtajuus ja kulttuuri. TVT:a käytetään merkittävästi myös kouluhallinnossa. (Lemke, Coughlin & Reifsneider 2009, 4–8, 42.)

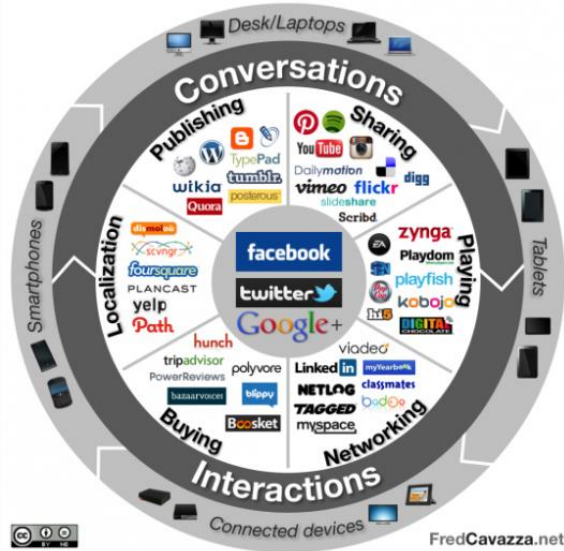
Toisaalta TVT:n hyödyntäminen opetuksessa aiheuttaa myös haasteita. *Technology in Schools* -raportin mukaan ei ole ymmärretty kuinka haastava, paljon resursseja vaativa ja kokonaisvaltainen muutos tarvitaan, jotta saataisiin täysi hyöty teknologian opetuskäytöstä. TVT:n käyttö muuttaa opiskelijoiden roolia tiedon tuottajiksi, eikä pelkästään kuluttajiksi. Opettajat voivat kokea TVT:n taakaksi, mutta parhaimmillaan se motivoi opettajaa tuomalla kaivattua vaihtelua, uudistusta ja ammatillista kehittymistä. (Lemke, Coughlin & Reifsneider 2009, 4-8, 42.)

3.3 Sosiaalisen median työkalut

Sosiaalinen media tarjoaa useita välineitä hyödynnettäväksi opetuksessa (Kuvio 2.). Välineet tarjoavat työkaluja kirjoittamiseen ja julkaisuun, yhteistyöhön, multimediaan, viestintään, sosiaalisiin verkostoihin ja oppimisympäristöihin. Verkko-oppimisympäristöjä tai oppimisasi-alueita on olemassa useita. Tunnetuimpia ovat mm. Moodle, Peda.net, Optima ja Blackboard. Oppimisasi-alue sisältää julkaisu-, keskustelu- ja hallintatyökalut. Opettaja voi koota oppimisympäristön myös itse useista eri sosiaalisen median työkaluista. (Nurmela & Suominen 2011, 142–164.)

Kirjoittamisen ja julkaisemisen välineitä ovat blogit ja mikroblogit. Blogia kutsutaan myös verkkopäiväkirjaksi. Bloggeja käyttävät niin yksityiset ihmiset (harrastusblogit) kuin yritykset tai poliitikot. Haluamiaan bloggeja voi seurata uutissyötteiden (RSS feed) avulla. Useimmat blogit ovat julkisia ja lukijat voivat kommentoida blogikirjoituksia. Opetuksessa blogia voidaan käyttää koordinointiin, tiedottamiseen ja keskustelemiseen. Opiskelijoilla voi olla omat kurssiblogit, jotka voidaan linkittää toisiinsa tagin eli tunnusteen avulla. Mikroblogit ovat mobiililaitteita varten suunniteltuja blogiympäristöjä, joista tunnetuimpia ovat Twitter ja Qaiku. (Kalliala & Toikkanen 2012, 17 – 23.)

Social Media Landscape 2012

Kuvio 2. Sosiaalisen median välineitä. (Cavazza 2012.)

Yhteistyöhön ja yhteiseen verkkokirjoittamiseen käytettäviä välineitä ovat verkon toimisto-ohjelmat, kuten esimerkiksi Google Docs, joka tarjoaa työkalut tekstinkäsittelyyn, taulukkolaskentaan, kyselyihin ja esitysgrafiikkaan. Google Docs tarjoaa mahdollisuuden käyttää toimisto-ohjelmia ilmaiseksi. Google Docs mahdollista usean käyttäjän yhtäaikaisen kirjoittamisen ja tekstin muokkaamisen. Wiki on monipuolinen ja helppokäyttöinen työkalu, joka sopii dokumenttien yhteiskirjoittamiseen ja muokkaamiseen, tietopankiksi ja keskustelupalstaksi. Wiki on yhteisöllisen sisällön tuottamisen työkalu ja sopii prosessikirjoittamiseen, koska jokainen voi luoda, muokata ja täydentää tekstiä vapaasti. Wiki voi olla yksityinen tai julkinen. Verkkokurssilla on mahdollista käyttää oppimisalustan wikiä tai perustaa oma wiki. Tunnetuin wiki on Wikipedia. Wikiä voidaan käyttää esimerkiksi oppikirjan kirjoittamiseen tai sanaston tekemiseen. (Kalliala & Toikkanen 2012, 30–34, 70–74.)

Kalenteripalvelut helpottavat tiedottamista ja organisointia, niiden avulla voidaan helpommin sopia esimerkiksi yhteisestä kokousajasta. Tiedostojen jako voi tapahtua verkon toimisto-ohjelmilla tai erityisillä tiedostojen jakoon tarkoitetuilla pilvipalveluilla, kuten Dropbox:lla tai SkyDrive:lla. Uutisten lukuohjelmia ja linkkien jakopalveluita voi käyttää ajan tasalla pysymiseen. (Kalliala & Toikkanen 2012, 30–34, 70–74.)

Multimediavälineet tarjoavat työkaluja äänen, kuvan ja videon tuottamiseen, julkaisemiseen ja jakamiseen. YouTube palvelusta löytyy paljon hyviä opetusmateriaaleja ja se on myös kanava opiskelijoiden kanssa kuvattun oppimateriaalin julkaisemiseen ja jakamiseen. Esitysgraafikalla tehtyjä diaesityksiä voidaan jakaa esimerkiksi SlideShare-palvelussa. Viestinnässä voidaan hyödyntää uusia viestintäkanavia, kuten pikaviestimiä, chat-palveluita, videoneuvottelutiloja tai keskustelufoorumeja. (Kalliala & Toikkanen 2012, 41–46.)

Sosiaalisia verkostoja ovat mm. Facebook, Twitter ja LinkedIn. Niitä voidaan käyttää opetuksessa vuorovaikutukseen ja tiedottamiseen. Virtuaalimaailmassa jokainen käyttäjä luo oman hahmon, avatarin. Virtuaalimaailmoja voidaan käyttää ryhmäkeskusteluihin ja neuvotteluihin tai simulaatioihin. Esimerkiksi virtuaalimaailma Second Lifea käytetään paljon opetuksessa. Sosiaalisen median työkaluja valittaessa tulee huomioida kohderyhmä ja käyttötarkoitus. Kohderyhmän ikärakenne, sosiaalisen median välineiden aikaisempi käyttökokemus ja ryhmän heterogeisuus vaikuttavat työvälineiden valintaan. (Kalliala & Toikkanen 2012, 60–70.)

4 VERKKOKURSSIN SUUNNITTELEMINEN

Opettajan täytyy suunnitella kullekin kurssille käsikirjoitus, pedagogisesti sopivat oppimateriaalit, tehtävät, vuorovaikutus, ohjaus, arviointi ja palautteen antaminen. Myös omaa roolia kurssilla tulee pohtia etukäteen. Verkkokurssin ulkoasu ja tekijän oikeuksien huomioiminen ovat osa verkkokurssin suunnitteluprosessia. Verkkokurssi suunnitellaan aina tietylle kohde-ryhmälle ja tiettyyn kontekstiin. (Nurmela & Suominen 2011, 49–65.)

4.1 Verkkokurssin käsikirjoitus

Kolin ja Silanderin (2003, 9–25.) mukaan verkkokurssin suunnittelu aloitetaan opetus-suunnitelman tavoitteiden avaamisella kysymysmuotoon. Kysymyksistä muodostetaan teemoja, jotka muodostavat tavoitteiden mukaisen ydinsisällön. Seuraavaksi pohditaan millä tavoin teemojen oppimistavoitteet voidaan saavuttaa. Varsinaisen oppimisprosessin suunnittelu alkaa oppimisprosessikuvaajan suunnittelemisesta. Sen jälkeen suunnitellaan oppimistilanteet ensin yleisesti ja myöhemmin yksityiskohtaisesti. Oppimistilanteiden suunnitteluun kuuluvat oppimistehtävien, oppimisympäristön, käytettävien tietolähteiden, ohjauksen ja arvioinnin suunnittelu.

Verkkokurssin käsikirjoituksen esittämiseen voidaan käyttää taulukkoa, luetteloa, prosessikaaviota tai aikajanaa. Vuopalan (2011c) mukaan verkkokurssin suunnittelu lähtee liikkeelle oppimisen teoriasta, josta johdetaan perustellusti pedagoginen malli. Seuraavaksi määritellään pedagogisessa strukturoinnissa oppimisprosessin rakenne (strukturi). Oppimisprosessin rakenteessa määritellään käytettävät työkalut ja oppimistehtävät. Tämän jälkeen kirjoitetaan pedagoginen skripti (Taulukko 1.), joka on käsikirjoitus ts. kokoelma ohjeita, siitä kuinka tavoitteisiin päästään halutulla tavalla.

Verkkokurssin käsikirjoituksen suunnitteluun kuuluu pedagogisen skriptin lisäksi myös tekninen skripti (Taulukko 2.), joka kertoo sen, miten kurssi on ajateltu toteuttaa virtuaalisessa ympäristössä. Teknisen skriptin avulla suunnitellaan kurssi ja se on myös opas käytännön toteuttamiseen. (Vuopala 2011b.)

Taulukko 1. Verkkokurssin pedagogisen skriptin suunnittelu Vuopalan (2011a) mallia mukaillen.

Vaihe	Huomioitavaa
1. Kurssin nimi ja laajuus	
2. Oppimisteoria	<ul style="list-style-type: none"> • Minkälaisen oppimisen lähestymistavan liität kurssiisi? • Miten tämä valinta vaikuttaa oppijoiden ja opettajien toimiin kurssin aikana?
3. Kurssin yleiskuvaus	<ul style="list-style-type: none"> • Kurssin aihe, oppimistavoitteet, sisältö, toteutus ja kurssimateriaali.
4. Kohderyhmän kuvaus	<ul style="list-style-type: none"> • Millainen kohderyhmä on? Miten kohderyhmä on otettu huomioon suunniteltaessa kurssia?
5. Pedagoginen malli	<ul style="list-style-type: none"> • Kuvaus pedagogisesta mallista ja selvitys miksi se on valittu. • Oppimistehtävät. • Ryhmien muodostaminen (ryhmän koko ja miten ryhmät muodostetaan). • Rakenne ja vaiheistaminen -> miten tämä toimii käytännössä oppimisalustalla ja tietokoneen näytöllä? • Aikataulu.
6. Ohjaus ja opettajan toiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Opettajan toiminta kurssin aikana: rooli ja osallistuminen kurssin eri vaiheissa. • Vertaisohjaus. • Ohjeet.
7. Arviointi	<ul style="list-style-type: none"> • Prosessiarviointi: millaisia tuotoksia opiskelijat jättävät webympäristöihin ja miten ne arvioidaan? • Lopullinen arviointi: kuka arvioi, mikä on arvioinnin tavoite, kuinka arviointi toteutetaan? • Palautteen kerääminen: miten ja keneltä?

Taulukko 2. Teknisen skriptin suunnittelu verkkokurssille Vuopalan (2011c) mukaan.

Vaihe	Huomioitavaa
1. Perusajatus perustettavasta verkkokurssista	<ul style="list-style-type: none"> •Mitä oppimisalustaa tai sovellusta käytetään? •Suljettu vai avoin virtuaaliympäristö? •Tarvitaanko muita sovelluksia kurssin läpi viemiseen? Jos tarvitaan, niin mitä? •Muut tarvittavat mediasisällöt kuten kuvat, videot, äänet jne. •Kurssiympäristön visuaalisen ilmeen valinta.
2. Kurssiympäristön rakenne	<ul style="list-style-type: none"> •Sivujen ryhmittely (pää- ja alisivut). • Muut tarvittavat ympäristöt (esim. chat, wiki, blogi jne.). •Tähän kohtaan voidaan suunnitella tarkasti kaikkien sivujen ja ympäristöjen sisällöt ja toiminnot.
3. Kommunikaatio	<ul style="list-style-type: none"> • Miten opiskelijat kommunikoivat keskenään ja opettajan kanssa? •Mitä sovelluksia kommunikointiin käytetään?
4. Opiskelumateriaalit	<ul style="list-style-type: none"> • Minkälaista materiaalia (tekstejä, kuvia, videoita jne.) käytetään ja mihin tarkoitukseen? •Mitkä asiat tulee huomioida kun tuotetaan verkkomateriaalia?
5. Virtuaaliympäristön testaus	<ul style="list-style-type: none"> •Kuka testaa ja miten testaus tapahtuu?

4.2 Verkko-oppimateriaali ja tehtävät

Oppimateriaaliksi voidaan laajasti määritellä kaikki se informaatio, jota opiskelija käyttää oppimisprosessin aikana. Esimerkiksi verkkokurssin verkkokeskustelu tuottaa informaatiota, joka toimii myös oppimateriaalina. Digitaalisten oppimateriaalien tuotantoprosessi ei eroa muista sisällöntuotannonprosesseista. Sisällöntuotantoprosessin vaiheet ovat suunnittelu, toteutus, testaus ja jakelu. Laadukkaan digitaalisen oppimateriaalin työstäminen vaatii paljon resursseja ja myös teknologista osaamista. Oppilaitosten olisi järkevää ostaa kustannettuja digitaalisia oppimateriaaleja, koska ne ovat kustannustehokkaita, teknisesti toimivia, tasalaa-tuisia ja niihin on saatavilla päivityksiä. Lähiopetuksessa käytettyä, jo olemassa olevaa materi-aalia, ei aina voi siirtää sellaisenaan verkkoon. Oppilaitoksen on mahdollista tuottaa itse verkkokurssin materiaali kullekin kurssille, mutta siihen vaaditaan aikaa ja osaamista. Kaupal-lisen digitaalisen oppimateriaalin ongelmia ovat saatavuus ja vastaavuus paikallisten opetus-suunnitelmien kanssa. (Keränen & Penttinen 2007, 148–149.)

Verkkomateriaalit l. digitaaliset materiaalit eivät saisi olla staattista ja oppikirjamaista. Materi-aalien tulisi sisältää erilaisia mediaelementtejä, vaihtelevia esitystapoja ja vuorovaikutteisuutta. Pitkät tekstit eivät toimi verkko-ympäristössä, koska verkossa luetaan silmäillen. Verkkoteks-tien tulisi olla lyhyistä kappaleista koostuvaa ja sisältää paljon otsikoita. Verkkoteksteissä on suositeltavaa käyttää ingressiä eli tiivistelmää tekstin alussa. Tekstien lisäksi materiaalin olisi hyvä sisältää vaihtelevasti kuvia, grafiikkaa, animaatioita, ääntä, videoita, pelejä tai testejä. Verkko-opettaja joutuu usein tuottamaan sisältöä ja oppimateriaalia enemmän kuin perinteis-sessä opetuksessa. (Suominen & Nurmela 2011, 67–70.)

Oppimistavoitteisiin päästään pedagogisesti mielekkäästi sopivien oppimistehtävien avulla. Niiden avulla ohjataan oppijan prosessia, menetelmiä ja reflektointia. Oppimistehtävien avul-la rakennetaan valitun pedagogisen mallin mukaista toimintaa verkkokurssin sisään. Oppi-mistehtävät myös jäsentävät opittavaa ainesta mielekkäiksi kokonaisuuksiksi, samoin kuin lähiopetuksen oppitunnit. Tehtävien tavoitteet vaihtelevat motivoinnista syvällisen ymmär-ryksen muodostumiseen. Oppimistehtävien tulisi olla monipuolisia ja vaihtelevia. Niiden suunnittelussa tulisi ottaa huomioon opittavan asian lisäksi erilaiset oppijat ja erilaiset tavat oppia. (Koli & Silander 2003, 45–53.)

Kolin ja Silanderin (2003, 49–50) mallia mukaillen oppimistehtävien suunnitteluprosessi koostuu seuraavista vaiheista:

Oppimistilanne

- Miten liittyy aikaisemmin opittuun ja miten tuleviin oppimistilanteisiin?
- Mikä on tavoite?

Tehtävä

- Yksi tehtävä vai useista tehtävistä koostuva tehtäväpaketti?
- Onko oppimistehtävä autenttinen?
- Mikä on tavoite?
- Onko tehtävä yksilö, -pari- vai ryhmätyö?
- Millä menetelmillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä?
- Mikä on oppimistehtävän keskeinen sisältö?
- Millainen on oppimistehtävän tuotos?

Oppimistehtävän tekemisessä käytettävät tietolähteet.

Millainen on käytettävä oppimisympäristö?

- Millaisia työkaluja oppimistehtävän tekemisessä tarvitaan?

Ohjaus, palaute ja arviointi.

- Kuka, miten ja milloin?

Toiminnan ja vuorovaikutuksen suunnitseminen kurssin sisälle on tärkeää. Erillisen oppimateriaalin sijaan keskeisiä asiasisältöjä kannattaa sisällyttää tehtäviin ja verkkokeskusteluihin. Toiminnan ja vuorovaikutuksen tulee kohdistua päätavoitteisiin. Oppimistavoitteita vastaavat tehtävät jaetaan tarvittaessa muutamaaan vaiheeseen. Jokaiseen tehtävään kirjoitetaan teh-

tävänänto sekä tarvittaessa myös alustuspuheenvuoro. Tehtävänäntojen tulee olla yksityiskohtaisempia kuin lähiopetuksessa. Tehtävänäntossa kerrotaan tehtävän tavoite ja tarkoitus, onko työ yksilö-, pari- vai pienryhmätyö, arviointikriteerit, mitoitus sekä palautusaika ja -paikka. Tehtävään liittyvän materiaaliluettelon olisi hyvä olla kommentoitu. Tehtävien tulee olla sopivan tasoisia ja laajuisia, itseohjautumista tukevia, vaihtelevasti yhteisöllisiä ja yksilöllisiä sekä kohdistua mielellään autenttisiin ongelmiin. Tavanomaisten työtapojen lisäksi kannattaa kokeilla esimerkiksi asiantuntijan vierailua/haastattelua verkossa, aiheen personointia, vastavuoroista opettamista tai opiskelijoiden laatimia tehtäviä. (Suominen & Nurmela 2011, 53–68.)

Verkko-oppimateriaalin tulisi olla laadukasta sekä sisällöltään että käytettävyydeltään. Verkkokurssien arviointiin on olemassa erilaisia työkaluja verkossa, esimerkiksi yliopistojen ARVO ja VOPLA laadun- ja käytettävyyden arviointityökalut. (Keränen & Penttinen 2007, 148–150.) Opetushallitus on laatinut toisen asteen koulutukseen sopivat verkko-oppimateriaalin laatukselle. Opetushallituksen mukaan laatu koostuu pedagogisesta laadusta, käytettävyydestä, esteettömyydestä sekä tuotannon laadusta. (Opetushallitus 2006.)

4.3 Vuorovaikutus ja arviointi

Vuorovaikutus

Verkko-oppimisympäristöjä voidaan käyttää pelkästään materiaalin jakelukanavana. Todellisesta oppimisympäristöstä voidaan puhua, mikäli toimintaa sisältyy myös vuorovaikutusta ja tavoitteellista toimintaa. Vuorovaikutuksen tulee olla suunniteltua. Vuorovaikutusta voi tapahtua opettajan, opiskelijoiden tai oppimateriaalin kanssa. Verkkovuorovaikutus voidaan järjestää asynkronisena tai synkronisena. Kanavia vuorovaikutukseen ovat mm. sähköposti, keskustelupalstat, chat-keskustelut, videoneuvottelut, wikit, blogit, tekstiviestit, pikaviestimet, sosiaaliset verkostot ja virtuaalimaailmat. (Suominen & Nurmela 2011, 49–65; Kalliala & Toikkanen 2012, 30–75.)

Viestin lähettäminen, vastaanottaminen ja viestiin reagointi muodostavat vuorovaikutuksen. Verkkovuorovaikutuksessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että vastaaja on ymmärtänyt viestin, viesti tavoittaa vastaanottajat, viestin tyyli ja kieli ovat tilanteeseen sopivia ja asiallisia ja viestistä on helppo löytää ydinasiat. Verkkovuorovaikutuksessa tulisi käyttää vaihtelevia ja

monimuotoisia keinoja. Kirjoitetun vuorovaikutuksen lisäksi tulisi hyödyntää audio- ja videoneuvottelumahdollisuuksia tai verkkopelejä ja simulaatioita. Verkkovuorovaikutuksen tulisi olla pääasiassa dialogia eikä monologia. (Kalliala 2002, 76–87.)

Verkkokeskusteluissa on yleensä mahdollisuus dokumentointiin, joten keskusteluprosessiin voidaan palata myöhemmin uudestaan. Keskustelu verkossa on yleensä demokraattisempaa, koska kaikilla on samanlainen mahdollisuus kirjoittaa keskustelupalstalle. Luokan sisäiset sosiaaliset roolit eivät ole verkossa yhtä voimakkaita kuin lähiopetustilanteissa, joten tämä voi helpottaa verkkokeskustelua. Toisaalta verkkokeskusteluihin haastetta tuo äänenpainojen ja elekielen puuttuminen. Toimiva verkkokeskustelu tarvitsee lähtökohdan tai syyn, selkeän tavoitteen ja määritellyn lopputuotoksen. Hyvänä lähtökohtana toimii autenttinen ongelma. Verkkokeskustelusta tulee olla hyötyä oppimisen ja oppimisprosessin etenemisen kannalta, eikä se saa jäädä irralliseksi toiminnoksi. (Koli & Silander 2003, 111–119.)

Verkkokurssien keskustelupalstoilla dialogin aikaansaaminen voi olla ongelma. Usein opiskelijat vain vastaavat opettajan viestiin/kysymykseen, eivätkä kommentoi toisten näkemyksiä. Keskustelua saattaa syntyä helpommin kontekstissa, jossa opiskelijat viettävät paljon aikaa muutenkin. Oppimisalustan keskustelupalstan sijasta vuorovaikutukseen voidaan käyttää esimerkiksi Facebook-ryhmää. Dialogi on Suomisen ja Nurmelan (2011, 60–65.) mukaan verkossa yhdessä ajattelemista, monisuuntaista, lyhyitä kommentteja, kysymistä, kannustamista, lievää provosointia, tiivistämistä sekä pohdiskelua. Keskustelupalstalle kirjoittamiseen kannattaa antaa selkeät ohjeet. Verkkokurssien yksinopiskelua voidaan keventää verkkoneuvotteluilla. Verkkoneuvottelu soveltuu tutoristuntoon, asiantuntijaluento- ja opettajan pitämiin luentoihin, tutorin terveisiin ja ohjaamiseen, opetustuokioon tai arvioinnin ja palautteen antamiseen.

Ohjaus ja opettajan rooli

Oppimisen ohjaus on vuorovaikutusta opettajan ja oppijan välillä. Ohjaaja tukee oppijan omaa tiedonrakennusprosessia. Ohjaamisen tulisi olla oikea-aikaista ja tapahtua silloin, kun opiskelijan omat taidot eivät enää riitä. Tällöin puhutaan scaffoldingista, jolloin ohjaaminen tapahtuu lähikehityksen vyöhykkeellä. Ohjaaminen verkossa perustuu pedagogiseen malliin, ja se on mm. motivointia, aktivointia, teknistä tukea, oppimistilanteiden suunnittelua, organisoimista, vuorovaikutuksen tukemista ja arviointia. (Vuopala 2007.)

Oppijan toimintaa voidaan ohjata suunnittelemalla oppimisprosessi etukäteen hyvin, tuomalla oppimisprosessin vaiheita näkyväksi, hyvällä tehtävän annolla, ohjeistuksilla, ongelman asettelulla, oppimisprosessia havainnollistavilla kuvilla/kaavioilla, vertaispalautteella, kollektiivisella palautteella, apukysymyksillä sekä arviointikriteereillä. Nämä vähentävät tarvetta henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun ja säästävät opettajan aikaa. Ohjauksella voidaan tavoitella oppimisprosessin etenemistä, reflektointia, motivointia tai konfliktitilanteiden ratkaisua. (Koli & Silander 2003, 80–81.)

Ohjaajan tulee valita kuhunkin tilanteeseen ja kohderyhmään sopiva ohjaustyyli. Kolin ja Silanderin (2003, 87–88) mukaan Ohjeita antavaa interventiotyyliä käytetään ongelmanratkaisemisessa. Jos opiskelija on tunnekuohun alaisena, ohjaajan kannattaa valita Hyväksyvä interventiotyyli ja kuunnella ja tukea vaikeuksissa olevaa opiskelijaa. Jos opiskelijan tilanne kaipaa selkiyttämistä, voidaan käyttää Katalysoivaa tyyliä ja ohjata opiskelijaa avoimilla kysymyksillä eteenpäin. Konfrontoivaa tyyliä käytetään sanallisen ja kirjallisen ilmaisun ristiriitaitilanteissa. Tässä tyylissä voidaan esimerkiksi verrata opiskelijan tuottamaan tekstiä ja toimintaa sekä keskustella epäyhteneväisyyksistä.

Opettajan rooli vaihtelee verkko-oppimisympäristössä, kuten perinteisessä luokkahuoneopetuksessakin. Rooliin vaikuttavat kohderyhmä, verkkokurssin toteutustapa ja opetettava asia. Oli konteksti mikä tahansa, opettajaa tarvitaan oppimisprosessissa, eikä opettajan rooli muutu vähäisemmäksi verkossa. Opettajan rooli vaihtelee myös saman verkkokurssin aikana. Opettaja, ohjaaja, valmentaja ja tukija ovat kaikki verkko-opettajan rooleja. (Suominen & Nurmela 2011, 31–37.)

Arviointi

Verkkokurssia ja arviointia suunniteltaessa on mietittävä, milloin arvioidaan, mitä ja millä tavalla arvioidaan sekä kuka arvioi. Arviointi on oppimisprosessia ohjaava tekijä. Siksi arviointia tulisi vaiheistaa koko verkkokurssin ajaksi. Arviointi voi olla vertais-, itse- tai asiantuntija-arviointia, opettajan arvioinnin lisäksi. Palautteen tulisi olla nopeaa verkkoympäristöissä. Tätä helpottaa verkkoympäristöön rakennettu automaattinen palaute. Tämän hetkisen oppimisprosessin arvioinnin lisäksi arvioinnin tulisi tähdätä myös seuraaviin oppimisprosesseihin. Arvioinnissa arvioidaan saavutettua osaamista ja tehdään sitä näkyväksi. Arvioinnin tule olla

objektiivista ja perustua tiedossa oleviin arviointikriteereihin. (Suominen & Nurmela 2011, 67–70.)

4.4 Tekijänoikeudet ja tietosuoja

Oppimateriaalin tuottamisessa ja käyttämisessä on huomioitava tekijänoikeudet. Tekijänoikeuden alaisen materiaalin tulee olla uusi, ainutkertainen ja riittävän omaperäinen. Kaikki teoksen tekemiseen osallistuneet saavat tekijänoikeudet. Tekijänoikeudet suojaavat teosta taloudellisesti ja moraalisesti. Tekijällä on oikeus määrätä teoksensa käytöstä ja saada siitä korvauksia. Kun opettaja luo oppimateriaalia, syntyy hänelle tekijänoikeuksia. Itse otetut valokuvat ja videoidut luennot kuuluvat aina tekijänoikeuden suojaan. Tekstit, verkkokurssit tai oppimisaihiot voivat myös kuulua tekijänoikeuksien piiriin. Opettajan tulee muistaa kunnioittaa tekijänoikeuksia muiden tekemien oppimateriaalien käytössä. Työsuhteessa olevan opettajan tekemän oppimateriaalin tekijänoikeudet eivät siirry työntajalle ilman erillistä sopimusta. Sopimuksessa tulisi mainita ainakin tekijänoikeuksien siirron laajuus, voimassaoloaika sekä korvaus. (Keränen & Penttinen 2007, 150–152.)

Verkkokurssin digitaalisissa oppimateriaaleissa voi siteerata toisen tekstiä normaalien lainauskäytäntöjen mukaan. Lähde on mainittava ja siteeraukset eivät saa olla liian pitkiä. Sitaattia ei saa irrottaa asiayhteydestä, eikä alkuperäistä sanomaa saa tahallaan vääristää. Verkkokurssille liitettävien kuvien tekijänoikeuksien tulee olla kunnossa. Kuvan käyttöön tulee olla lupa kuvaajalta, kuvan voi ostaa tiettyyn käyttöön tai oppimateriaalissa voi käyttää ns. vapaita kuvia. Verkkokurssin oppimateriaaliin voi linkittää mitä tahansa materiaalia internetistä lupaa kysymättä. Opiskelijoiden tuottamaa materiaalia voi yleensä käyttää ko. verkkokurssilla ilman lupaa. Opettajan muilla kursseilla opiskelijoiden tuottamaa materiaalia voi käyttää, mikäli opiskelija ei ole erikseen kieltänyt sitä, mutta hyvän tavan mukaista on sopia asiasta aina opiskelijoiden kanssa etukäteen. (Keränen & Penttinen 2007, 151–157.) Mikäli oppilaitoksella on Kopiostolta saatava Digilupa, voidaan myös painettua tai internetissä julkaistua materiaalia skannata opetuskäyttöön ja liittää suljettuun verkkoympäristöön. (Kopiosto 2012.)

Nykyisin on yleistynyt OER-filosofia (Open Educational Resources), varsinkin yliopistoissa, jotka verkkojulkaisevat oppimateriaalia vapaaseen käyttöön. Nykyään suositaan myös CC-lisenssiä (Creative Commons). Tällöin ei pidetä teoksen kaikkia oikeuksia (all right reserved), vaan ainoastaan jotkut oikeudet (some right reserved) pidetään itsellä. CC-lisenssillä julkais-

tua materiaalia saa yleensä vapaasti levittää ei-kaupallisissa tarkoituksessa ilman alkuperäisen teoksen muuntelua, kunhan lähde mainitaan. (Suominen & Nurmela 2011, 85–87.)

Verkko-opettajan tulee huomioida verkkokurssia suunniteltaessa ja toteutettaessa opiskelijoiden tietosuoja. Henkilötietoja, kuten nimi, sähköpostiosoite tai kuva, on lupa julkaista vain opiskelijan suostumuksella. Myöskään arvosanoja ei voi julkaista ilman lupaa, jos arvosana näkyy muillekin kuin asianosaisille. (Kalliala 2002, 106–107.)

4.5 Verkkójulkaisujen typografia

Materiaalin digijulkaisemisessa verkossa on otettava huomioon typografia. Typografialla tarkoitetaan valmiin tekstin muotoilua, tekstin asettelua sekä fonttien, värien ja kuvien valintaa. Näin pyritään julkaisemaan helppolukuista, mielenkiintoista ja silmää miellyttävää digimateriaalia. Verkkosivuilla voi korostaa tärkeitä otsikoita ja asioita erikoisilla fonteilla. Leipätekstin tulisi olla helppolukuista ja mielenkiintoisen näköistä eikä sivujen ulkoasu saisi ärsyttää. Verkkosivuja ei tulisi tehdä samalla tavalla kuin painettujen kirjojen sivuja tai Word -dokumenteja. Verkkosivujen typografisen kehittämisen tulisi keskittyä ainakin pääsivuihin, tämä koskee myös verkkokursseja. Niiden tulisi olla selkeitä, miellyttäviä ja houkuttelevia. Sivujen pinnanjaossa eli kokonaissomittelussa on hyvä muistaa, että vähemmän on enemmän. (Korpela 2010, 7–17.)

Ohjeita hyvään typografiaan verkkójulkaisuissa Korpelaa (2010, 18, 46) mukaillen

- riittävän iso fontti ja riviväli sekä korostetut otsikot
- tasatut kappaleiden reunat (jos mahdollista ilman isoja sanojen välejä)
- tekstin tulee erottua hyvin taustasta
- värien ja tehosteiden sopiva käyttö (ei liian sekavaa ja kirjavaa)
- riittävästi tyhjää tilaa sivulla
- hyvä kokonaissomittelu.

5 RUOKAKULTTUURIT JA TRENDIT – VERKKOKURSSIN SUUNNITTELEMISEN

Yhteiskunnan ja työelämän muutokset vaativat teknologista osaamista. Opetushallituksen määräyksen mukaan koulutuksen on annettava opiskelijalle monipuolisia tieto- ja viestintä-tekniisiä tietoja ja taitoja. (Opetushallitus 2010.) Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli perehtyä tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttöön ja erityisesti verkkokurssin suunnittelemisen periaatteisiin sekä luoda kehittämistehtävänä konkreettisesti verkkokurssi ammatilliseen koulutukseen. Verkkokurssi on luotu Raahen ammattiopiston Hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinnon kokonaisuuteen Ruokakulttuurit ja trendit – kurssille. Näkökulmana tämän verkkokurssin suunnittelemisessa oli mielekäs pedagogiikka tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen sekä kollaboratiivinen oppiminen. Tavoitteena oli luoda myös kohderyhmälle sopiva sekä opetussuunnitelman tavoitteita vastaava verkkokurssi.

Tämä työ on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tehdään tutkimuksen sijasta käytännön toiminnan ohjeistamista tai järjehtämistä ammatityöhön liittyen. Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu toiminnallisesta osasta eli produktista sekä prosessin teoreettisesta viitekehystä, prosessin kuvauksesta ja arvioinnista eli opinnäytetyöraportista. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen ja käytännönläheinen. Opinnäytetyön raportoinnin tulee olla toiminnallisessakin opinnäytetyössä tutkimuksellisella otteella tehty. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-10). Tämän työn produkti on Ruokakulttuurit ja trendit -verkkokurssi Moodle-oppimisympäristössä toteutettuna. Raportoinnissa on käytetty tutkimuksellista otetta esitellen teoreettista viitekehystä. Tämän työn toimeksianto lähtee käytännön työelämän tarpeista.

Verkkokurssia kommentoi kaksi asiantuntijaa. Kohdehenkilöt muodostivat harkinnanvaraisen näytteen perusjoukosta, koska heidän valitsemisessa ei käytetty satunnaisotantaa. Olen saanut heiltä palautetta verkkokurssista konsultaationa strukturoidun sähköpostikyselyn avulla, joka on yksi tapa kerätä aineistoa. Kyselyllä on mahdollista kerätä aineistoa standardoidusti. Kyselyaineiston käsittely on toiminnallisessa opinnäytetyössä vapaampaa kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Olen hyödyntänyt saamaani konsultaatiota tässä työssä lähdeaineistojen tapaan. (Eskola & Suoranta 2003, 18; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 188–191; Vilkkä & Airaksinen 2003, 56–58).

5.1 Tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäyttö Raahen ammattiopistossa

Opetushallituksen (2010) määräämän Hotelli-, ravintola- ja catering-alan ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaan tutkinnon suorittanut osaa käyttää tietotekniikkaa, seuraa alan kehittymistä ja on kiinnostunut oman ammattitaitonsa jatkuvasta kehittämisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee tukea elinikäistä oppimista ja antaa tarvittavia tietoja ja taitoja myös jatko-opintojen kannalta. Elinikäisen oppimisen avaintaitoja tarvitaan yhteiskunnan ja työelämän jatkuvasti muuttuvissa olosuhteissa selviämiseksi. Elinikäisen oppimisen avaintaitoja ovat mm. oppiminen ja ongelman ratkaisu, vuorovaikutus ja yhteistyö, viestintä ja mediaosaaminen sekä teknologia ja tietotekniikka. (Opetushallitus 2010.)

Raahen koulutuskuntayhtymän (2011) opetussuunnitelman yhteisen osan ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (L 630798, 2§) mukaan koulutuksen järjestäjän on mm. tarjottava työelämän ja teknologian kehitystä vastaavaa peruskoulutusta. Raahen koulutuskuntayhtymän tieto- ja oppimiskäsitykset perustuvat konstruktiviseen oppimiskäsitykseen. Tällä tarkoitetaan mm. tekemällä oppimista, yhteistoiminnallisuutta sekä vaihtelevia opetusmenetelmiä. Pääosa koulutuksesta toteutetaan lähiopetuksena, mutta osa koulutuksesta voidaan toteuttaa myös verkko-opintoina. Koulutuksen tulee olla myös opiskelijälähtöistä sekä vastata työelämä laadullisiin tarpeisiin. (Raahen koulutuskuntayhtymä 2011.)

Raahen koulutuskuntayhtymään kuuluvat Raahen ammattiopisto, Ruukin maaseutuopisto ja Lybeckerin käsi- ja taideteollisuusopisto. Raahen ammattiopiston opetussuunnitelman yhteisen osan tavoitteissa ja toiminta-ajatuksessa näkyy positiivinen suhtautuminen tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntämiseen opetuskäytössä. (Raahen koulutuskuntayhtymä 2011.) Henkilöstölle on ollut tarjolla useita opetusteknologiaan liittyviä koulutuksia. Kaikilla opettajilla on henkilökohtainen tietokone omassa työpisteessään ja useista luokista löytyvät tarvittavat laitteet. Atk-tukihenkilöiltä on saatavissa teknistä apua ja käytettävissä on esim. Moodle-oppimisalusta ja erilaisia opetusohjelmia. Tällä hetkellä yksittäiset opettajat käyttävät tieto- ja viestintätekniiikkaa hyödyksi omassa opetuksessaan hyvin vaihtelevasti. Verkkokurssien tarjonta on tällä hetkellä hyvin vähäistä.

Raahen ammattiopiston ravintola-osastolla työskentelee tällä hetkellä kuusi päätoimista opettajaa. Opiskelijoille tarjotaan Hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinnosta joko kokonaisen koulutusohjelman tai asiakaspalvelun koulutusohjelman (tarjoilija). Opiskelijoita ravintola-osastolla on n. 90. Tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntäminen opetuksessa vaihtelee opetta-

jittain. Viime vuosina yksittäiset opettajat ovat hyödyntäneet opetuksessa mm. verkossa olevaa materiaalia (tekstejä, kuvia, videoita ja opetusohjelmia), blogeja, wikejä, Google-työkaluja, alan tietokoneohjelmia ja sosiaalisia verkostoja. Tieto- ja viestintäteknikkaa hyödynnetään opetuksessa jo melko monipuolisesti, mutta parantamisen varaakin toki on. Tavoitteena on sosiaalisen median välineiden monipuolinen hyödyntäminen pedagogisesti mielekkäällä tavalla ja ainakin yhden verkko-kurssin tarjoaminen opiskelijoille.

5.2 Verkkokurssin suunnitteleminen

Ruokakulttuurit ja trendit -kurssi valikoitui sopivaksi kurssiksi, koska sen asiasisältö, laajuus ja kohderyhmä olivat sopivat. Ruokakulttuurit ja trendit -kurssin tavoitteet perustuvat teoria-tietojen hallintaan, eikä esimerkiksi kädentaitojen hallintaan, joten tämä puolsi kurssin valintaa verkkokurssiksi. Ruokakulttuurit ja trendit aiheeseen oli olemassa internetissä sähköistä oppimateriaalia, joten kaikkea oppimateriaalia ei tarvinnut tuottaa itse. Kurssin kesto, 1 ov, on sopiva pituus ensimmäiselle verkkokurssille toisen asteen koulutuksessa. Opettajan näkökulmastakaan ensimmäisen suunniteltavan ja opetettavan verkkokurssin ei kannata olla liian laaja. Kurssi kuuluu opetussuunnitelman mukaisesti kolmannelle eli viimeiselle opintovuodelle kokonaisuudessaan. Viimeisen vuoden opiskelijat sopivat parhaiten verkkokurssin kohderyhmäksi, koska itseohjautuvuus on silloin yleensä parhaimmillaan ammatillisessa koulutuksessa. Aikaisemmin kurssiin kuului myös opetuskeittiötyöskentelyä. Nyt keittiötyöskentely jää pois, mutta se ei ole ongelma, koska kurssin aihepiiriin kuuluvia ruokalajeja valmistetaan kuitenkin muilla kursseilla koulutuksen aikana.

Olen opettanut ko. opintojaksoa useiden vuosien ajan Raahen ammattiopistossa. Kurssin asiasisällön tunteminen ja kurssin aikaisempi läpivieminen helpottaa verkkokurssin tekemistä. Tavoitteena oli suunnitella pedagogisesti mielekäs ja sisällöltään opetussuunnitelmaa vastaava verkkokurssi. Suunnittelussa hyödynsin sekä aikaisemmin että nyt hankkimaani tietoa hyvän verkkokurssin suunnittelemisen periaatteista. Verkkokurssin käsikirjoittaminen ja rakentaminen aloitettiin yhtä aikaa tämän opinnäytetyön raportin kirjoittamisen kanssa. Samalla kun tutustuin lähteisiin ja reflektoin niitä, pyrin muokkaamaan verkkokurssia oikeaan suuntaan.

Opetussuunnitelman asettamat kurssin tavoitteet pysyvät luonnollisestikin samana, verkkokurssista huolimatta, niin myös kurssin asiasisältö pysyi samana. Kurssille valittiin nyt erityi-

sesti verkko-oppimisympäristöön sopivia pedagogisia malleja, menetelmiä sekä toimintatapoja. Kurssilla oli jo olemassa kolme selkeää teemaa ja ne säilyivät verkkokurssissakin. Verkkokurssille käsikirjoitettiin vuorovaikutteisia, vaihtelevia sekä verkkokurssille sopivia tehtäviä ja toimintatapoja. Karkean rakenteen suunnitteleminen ja toimintatapojen perusajatusten päättäminen sujui melko helposti. Yksityiskohtien viimeisteleminen ja muokkaaminen veivät paljon aikaa. Sisällön tuottaminen ja verkkotekstien viimeistely, kuten esimerkiksi arviointikriteerien ja tehtävänantojen kirjoittaminen sekä palautekyselyn tekeminen, vaativat useita kirjoituskertoja.

Verkkokurssin suunnittelussa käytettiin käsikirjoitusta eli pedagogista ja teknistä skriptiä. Pedagoginen skripti on kuvattu Vuopalan (2011a) mallia mukaillen:

Kurssin nimi ja laajuus

Ruokakulttuurit ja trendit, 1 ov eli 30 tuntia.

Kokin koulutusohjelma, 3. vuosi.

Oppimisteoria

- Kurssilla käytetään sosio-konstruktivistista ja konnektiivistista lähestymistapaa.
- Tämän vuoksi kurssilla hyödynnetään aikaisempia tietoja (mm. ateriasuunnittelu, tekninen osaaminen ja kielitaito), rakennetaan tietoa yhdessä ja ollaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tietoverkkojen avulla.

Kurssin yleiskuvaus

- Ruokakulttuurit ja trendit -opintojakso (1 ov) kuuluu pakollisiin ammatillisiin opintoihin. Kurssi on osa Kokin ammattitietous (3 ov) opintokokonaisuutta. Opintokokonaisuus kuuluu Annosruoat (20 ov) tutkinnon osaan.

- Ruokakulttuurit ja trendit -verkkokurssi koostuu kolmesta osasta. Ravitsemisalalan historia osuudessa tutustutaan ravitsemisalalan lähihistoriaan Suomessa. Suomalainen ruokakulttuuri osuudessa perehdytään suomalaiseen ruokakulttuuriin sekä maakuntien ruokaperinteisiin. Ravitsemisalalan trendit ja tulevaisuus osuudessa tutustutaan gastronomian virtauksiin ja alan trendeihin nyt ja tulevaisuudessa Suomessa sekä muualla maailmassa.

- Tavoitteina on, että opiskelija

- tuntee ravitsemisalalan lähihistorian kehityksen Suomessa

- osaa soveltaa suunnittelussa ja toteutuksessa kansallista ruoka-, juoma- ja tapakulttuuria

- osaa seurata gastronomian virtauksia ja ruokatrendejä sekä Suomessa että Euroopassa.

- osaa hakea uutta tietoa alan kotimaisista ja kansainvälisistä julkaisuista, tiedotusvälineistä sekä Internetistä kehittääkseen ja ylläpitääkseen ammattitaitoaan.

- Verkkokurssi voidaan konkreettisesti toteuttaa vasta lukuvuonna 2013–2014. Tällöin kurssi toteutetaan syyslukukauden lopussa. Kurssi kestää 10 viikkoa.

- Kurssin toteutuksen ja materiaalin tarkempi esittely on luvussa 5.3. Verkkokurssin toteutus.

Kohderyhmän kuvaus

- Suurin osa kurssille osallistuvista opiskelijoista on 17–18 -vuotiaita nuoria ja kurssi on suurimmalle osalle opiskelijoista heidän ensimmäinen verkkokurssinsa. Kurssilla voi olla opiskelijoita, joiden äidinkieli ei ole suomi.

- Kohderyhmä ja konteksti on otettu huomioon verkkokurssin luomisessa. Kurssista on pyritty tekemään mahdollisimman selkeä ja siinä on pyritty käyttämään monipuolisia ja vaihtelevia työtapoja ja materiaaleja. Kantavana ajatuksena on pedagoginen mielekkyys, ei mahdollisimman monen uuden työvälineen käyttö. Kurssille valittiin sekä yksilö- että ryhmätöitä. Kurssin materiaali on yhtä lähdettä lukuun ottamatta sähköistä ja koostuu verkkotekstistä, kuvista, Power Point -esityksistä sekä videoista. Suurin osa kurssista on asynkronista, mutta kurssissa on myös reaaliaikainen chat -keskustelu. Tehtävissä on mahdollisimman paljon au-

tenttisuutta ja niissä on pyritty ottamaan huomioon muuttuvan yhteiskunnan tuomat tulevaisuuden ammattitaitovaatimukset.

- Heti syyslukukauden alussa, ennen verkkokurssin alkua, on tarkoitus tutustua Moodle-oppimislustaan ja kurssilla käytettäviin sosiaalisen median välineisiin. Tarkoituksena on luoda toiselle kurssille Moodle-oppimisympäristö, jossa voidaan harjoitella Moodlen käyttöä. Kun opiskelijat aloittavat varsinaisen verkkokurssin, on Moodle-oppimisympäristö ja kaikki verkkokurssilla käytettävät työvälineet jo heille tuttuja ja niiden käyttöä on yhdessä harjoiteltu.

- Olen ensi vuonnakin kolmannen vuoden kokkiopiskelijoiden ryhmänohjaaja. Tunnen siten verkkokurssille osallistuvat opiskelijat hyvin ja opetan heitä jokaisessa jaksossa lukuvuoden aikana. Tällöin pystyn ohjaamaan heitä myös kasvokkain virtuaalisen ohjauksen lisäksi. Lisäksi pystyn henkilökohtaistamaan virtuaalista ohjausta paremmin, koska tunnen opiskelijat ja heidän ammatilliset taitonsa, teknologiset taidot sekä heidän persoonansa jo melko hyvin.

Pedagoginen malli

- Kurssilla sovelletaan pääosin kollaboratiivista oppimista pedagogisena mallina.
- Kurssille valitaan kollaboratiivista oppimista tukevia, monipuolisia ja vaihtelevia sekä erilaiset oppimistyyliä huomioon ottavia oppimistehtäviä. Oppimistehtävien tarkempi esittely on luvussa 5.3. Verkkokurssin toteutus.
- Kurssilla työskennellään pienryhmissä, yksin sekä kahdessa isossa ryhmässä.
- Kurssi etenee vaiheittain aikataulun mukaisesti. Oppimisympäristön etusivulla on nähtävillä ainoastaan yleistä tietoa sisältävä osio ja sillä hetkellä käsiteltävissä oleva osio. Kurssin tarkka rakenne ja vaiheistaminen on esitelty luvussa 5.3. Verkkokurssin toteutus.
- Kurssi kestää 10 viikkoa, jolloin opiskelija työskentelee keskimäärin 3 h/viikko kurssin parissa. Kurssin tarkka aikataulu on esitelty liitteessä 2.

Ohjaus ja opettajan toiminta

- Tarkoituksena on, varsinkin jokaisen osuuden alussa sekä koko työskentelyn aikana, antaa vinkkejä osion suorittamiseen kurssin yleisellä keskustelupalstalla. Opiskelijoita tulee muistuttaa myös aikatauluista ja kannustaa aktiivisuuteen. Yksittäisten opiskelijoiden aktiivisuutta seurataan ja palautetta annetaan myös henkilökohtaisilla viesteillä kurssin aikana. Opiskelijoita kannustetaan jakamaan löytämiään hyviä vinkkejä. Opettaja voi olla selkeästi perinteisen opettajan roolissa, mutta toisaalta myös ohjaajan ja tasavertaisen löytöretkeilijän roolissa.
- Opiskelijoita kannustetaan myös vertaisohjaamiseen.
- Tehtävänannoista pyritään tekemään hyvin informatiivisia, yksityiskohtaisia ja selkeitä. Tämä helpottaa ohjaamista.

Arviointi

- Kurssilla käytetään prosessiarviointia, jolloin arvioidaan tuotokset. Opiskelijoiden tuotoksia ovat wikikirjoitus, menu, esitelmä ja chat-keskustelu. Prosessiarvioinnissa käytetään yksilö-, vertais- ja opettajan tekemää arviointia
- Lopullinen arviointi ja palaute koostuvat opiskelijan täyttämästä palautekyselystä sekä opettajan kirjoittamasta palautteesta ja antamasta arvosanasta.

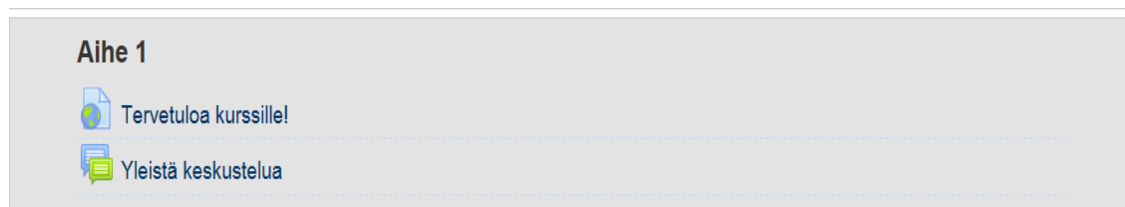
Verkkokurssin pedagoginen ja tekninen suunnitelma voidaan esittää käsikirjoituksessa joko yhdessä tai erikseen. Skriptin suunnittelussa on hyvä hyödyntää jotain mallia. Ensimmäisillä verkkokursseilla suunnittelumallia kannattaa hyödyntää tarkkaan ja kirjoittaa auki verkkokurssin toteuttamista. Myöhemmin malleja voi käyttää muistilistoina. Verkkokurssin teknisen toteutuksen suunnittelussa käytettiin Vuopalan (2011c) mallin mukaista teknistä skriptiä (Taulukko 3.), joka on kuvattu seuraavassa taulukossa.

Taulukko 3. Ruokakulttuurit ja trendit -verkkokurssin tekninen skripti Vuopalan (2011c) mukaan.

Vaihe	Huomioitavaa
1. Perusajatus perustettavasta verkko-kurssista	<ul style="list-style-type: none"> •Kurssilla käytetään Moodle-oppimisolusta. Opettaja liittää opiskelijat kurssille ja kurssille kirjautuminen vaatii salasanan. Oppimisympäristö on suljettu virtuaaliympäristö. •Kurssilla käytetään Moodlen työkaluja, kuten wikiä, keskustelupalstoja ja chatia. Kurssilla pyritään käyttämään monipuolisia mediasisältöjä (ääntä, kuvaa ja videota). •Kurssiympäristön visuaalinen ilme valitaan koulun Moodle -version vaihtoehdoista.
2. Kurssiympäristön rakenne	<ul style="list-style-type: none"> •Kurssin pääsivu koostuu kuudesta lohkoista/aiheesta. Yleisten tietojen lisäksi opiskelijoille on näkyvillä ainoastaan meneillään oleva osio. Rakenteesta pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeä. • Kurssilla käytetään selkeyden ja helppouden vuoksi Moodlen omia työkaluja. Näistä valittiin wiki, chat ja keskustelupalstat. •Kurssiympäristön rakenne on esitelty tarkasti luvussa 5.3. Verkkokurssin toteutus.
3. Kommunikaatio	<ul style="list-style-type: none"> •Opiskelijat voivat kommunikoida keskenään tai opettajan kanssa yleisellä keskustelupalstalla tai tehtävään liittyvällä keskustelupalstalla. Yhdessä tehtävässä kommunikoidaan chatissa. Lisäksi voidaan kommunikoida lähettämällä henkilökohtaisia viestejä Moodlella. •Tarvittaessa voidaan kommunikoida myös puhelimitse, tekstiviestitse, kasvokkain, sähköpostitse tai Wilma-järjestelmän avulla.
4. Opiskelumateriaalit	<ul style="list-style-type: none"> • Oppimateriaaleina käytetään verkkosivuja (tekstiä ja kuvia), videomateriaalia, SlideSharen-diaesityksiä, PowerPoint-esityksiä sekä yhtä oppikirjaa. Materiaalien julkaisutapa tulee olla monipuolinen. •Oppimateriaalin luomisessa on huomioitu tekijänoikeudet. •Oppimateriaalit tulee päivittää aina ennen uuden kurssin alkua.
5. Virtuaaliympäristön testaus	<ul style="list-style-type: none"> •Verkkoympäristön tekniset toiminnot on testattu. Asiantuntijat ovat kommentoineet verkkokurssia. Verkkoympäristön tekninen toimivuus tulee testata uudestaan ennen kurssin alkua.

5.3 Verkkokurssin toteutus

Verkkokurssin ulkoasuun ja rakenteeseen vaikuttaa kurssille valittu Moodlen teema. Sky High -teemassa on selkeä ja miellyttävä ulkoasu. Verkkokurssin rakenne, kurssin etusivulla Moodle-oppimisympäristössä, koostuu uutisten lisäksi kuudesta lohkosta eli aiheesta. Ensimmäisessä aiheesta (Kuvio 3.) vokiilla luotu puhuva virtuaalihahmo eli avatar (Kuvio 4.) toivottaa kurssilaiset tervetulleeksi matkalle menneisyyteen ja paluuseen tulevaisuuteen. Tässä osiossa on lisäksi yleinen keskustelupalsta, jota käytetään koko kurssin ajan. Keskustelualueella voi kysyä muilta, kommentoida, pyytää apua, kehua tai purnata. Kurssin ensimmäisen viikon aikana keskustelupalstalla käydään tervehtimässä muita kurssilaisia ja sopimassa ryhmäjaosta. Kurssin edetessä keskustelualueelle tuodaan lisäohjeistusta, vinkkejä, kannustusta ja kiitosta tilanteen mukaan. Tämä osio on näkyvillä opiskelijoille koko kurssin ajan. Kohderyhmä on huomioitu luomalla kurssiin mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen rakenne. Lisäksi aloitusvaiheessa on viikko aikaa kurssiin tutustumiseen, ennen varsinaisten tehtävien tekemistä. Näin kaikki opiskelijat ehtivät paremmin mukaan varsinaisten tehtävien tekemiseen.

Kuvio 3. Verkkokurssin aihe 1.

Kuvio 4. Vokilla luotu avatar.

Toisessa aiheessa (Kuvio 5.) on esitelty Ruokakulttuurit ja trendit -kurssin tavoitteet, tehtävät, arviointi ja aikataulu. Tehtävät ja arvioinnit (Liite 1.) on koottu taulukkoon, josta selviää tiivistetysti tehtävänanto, arviointiasteikko sekä -kriteerit ja vaihtoehtoinen suoritustapa. Aikataulussa (Liite 2.) on viikoittainen aihe, suoritettavat toiminnot/tehtävät sekä mitoitus eli ajankäyttö.

Kohderyhmä huomioidaan kirjoittamalla tavoitteet mahdollisimman selkeästi. Tavoitteita on avattu vielä kertomalla, miksi kokkien tulee osata tavoitteissa määritelty osaaminen ja millaisissa työtehtävissä ko. osaamista tarvitaan. Koska kohderyhmä on vielä kokematon verkkokurssien suhteen, on erityisen tärkeää hahmottaa heille, millainen kurssi on kokonaisuutena ja miten kurssi etenee vaiheittain. Taulukkoon tiivistetysti kerätyt tehtävät, arvioinnit ja viikoittainen aikataulu sekä vain käsiteltävän aiheen näkyminen opiskelijoille auttavat sekä kokonaiskuvan että yksityiskohtien hahmottamisessa ja aikataulussa pysymisessä. Viikkoaikataulussa on nähtävillä mitoitus. Mitoituksella tarkoitetaan ko. viikon toimintoihin käytettävää aikaa. Mitoitus auttaa opiskelijaa hahmottamaan sen, kuinka paljon hänen täytyy varata omaan kalenteriinsa aikaa tehtävien suorittamiseen.

Aihe 2
Ruokakulttuurit ja trendit -kurssi, 1 ov

Kurssi koostuu kolmesta teemasta:

- A) Ravitsemisalan historia
- B) Suomalainen ruokakulttuuri
- C) Trendit ja tulevaisuus

 Tavoitteet

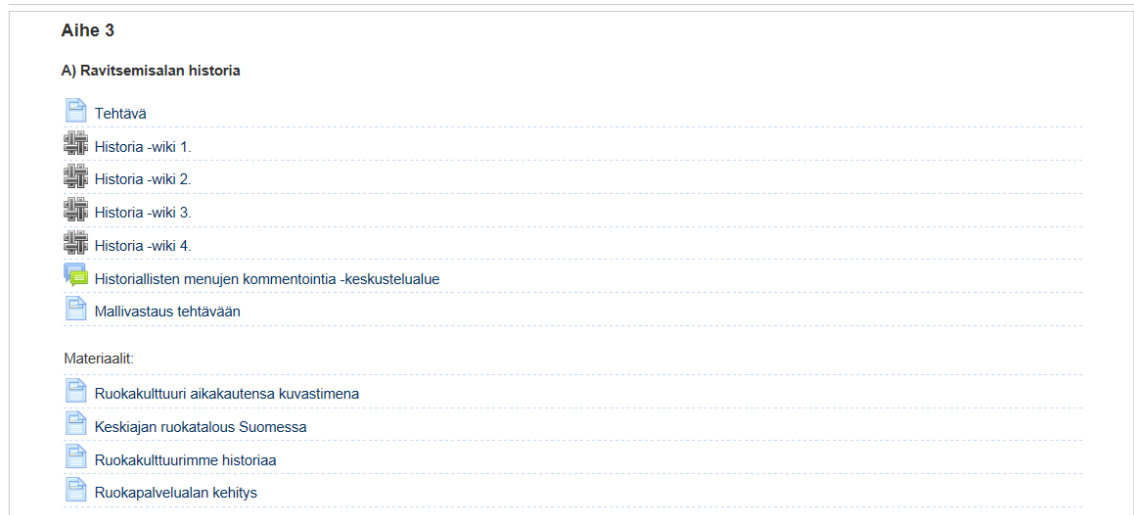
 Tehtävät ja arviointi

 Aikataulu

Kuvio 5. Verkkokurssin aihe 2.

Aiheessa kolme on teema A) Ravitsemisalan historia. Lohkossa (Kuvio 6.) on teemaan liittyvä tehtävänanto, ryhmien wikit, osion keskustelualue, mallivastaus tehtävään sekä linkit oppimateriaaleihin. Opiskelijat tutustuvat sähköisiin oppimateriaaleihin ravitsemisalan historiasta ja kirjoittavat kahden sivun tiivistelmän siitä. Kirjoitustyö tapahtuu ryhmissä wikissä. Kirjoittamista helpottavat valmiiksi annetut väliotsikot. Lopuksi ryhmän jäsenet voivat käydä katsomassa mallivastausta ja verrata sitä omaan wikikirjoitukseensa. Tiivistelmän kirjoittamisen jälkeen ryhmät valitsevat haluamansa ajanjakson ja suunnittelevat siihen sopivan kolmen

ruokalajin menun wikissä. Menun tulee sopia koulun Opetusravintola Meritähden Historiallisia menuja -teemaviikon lounaalle. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon kustannukset ja saatavuus sekä kohderyhmä. Ryhmä vie oman menun tähän osioon luodulle keskustelupalstalle. Jokainen kurssilainen osallistuu keskusteluun keskustelupalstalla esittämällä kysymyksiä menuun liittyen, antamalla palautetta muille ryhmille, vastaamalla muiden kysymyksiin, perustelemalla oman ryhmän valintoja ja kertomalla oman menun ruokalajeista.

Kuvio 6. Verkkokurssin aihe 3.

Työskentelyä aloitettaessa tulee varmistaa, että kaikki ovat ymmärtäneet tehtävänannon ja osaavat toimia wikissä. Ryhmien toimintaa seurataan ja tarvittaessa autetaan alkuun pääsemisessä, etenemisessä ja esimerkiksi työnjakamisessa. Wikityöskentelyn aikana opettaja käy lukemassa wikitekstejä ja kommentoi syntynyttä tekstiä. Opettaja osallistuu keskustelupalstalla keskusteluun muiden mukana, antaa palautetta ja kysyy, vie keskustelua eteenpäin, kiinnittää huomiota tärkeisiin kohtiin ja kutsuu hiljaisia mukaan keskusteluun esimerkiksi esittämällä heille kysymyksiä. Lopuksi opettaja kirjoittaa lyhyen palautteen wikikirjoituksen loppuun ryhmätyöskentelyyn ja wikikirjoitukseen liittyen sekä antaa arvosanan (hyväksyty/täydennettävä).

Tässä teemassa tehtävään on tuotu autenttisuutta viemällä tehtävänanto konkreettisen kontekstiin. Kollaboratiivisuus ja konnektiivisuus näkyvät yhteisessä tiedon tuottamisessa tiivistelmän kirjoittamisessa, menua suunniteltaessa yhdessä ryhmän wikissä sekä toiminnassa keskustelupalstalla. Ryhmät saavat opettajan palautteen lisäksi vertaispalautetta keskustelupalstalla suunnittelemistaan menuista. Menujen reflektointi keskustelupalstalla voi parhaim-

millaan syventää oppimista ja ymmärtämistä, koska kyseisen menun edustamaan aikakauteen perehdytään vielä lisää keskustelemalla ja kaikkien mukana olo keskustelussa voi tuoda uusia näkökulmia ja lisätietoa. Mallivastauksesta opiskelijat saavat automaattista palautetta toiminnalleen ja tuotokselleen. Osa teeman tehtävästä suoritetaan kirjoittamalla ja osa ”keskustelemalla” chatissa.

Tässä teemassa on myös vaihtoehtoinen yksilötehtävä. Mikäli opiskelija on jostain syystä estynyt osallistumasta (riittävästi) ryhmätyöskentelyyn sovittuun aikaan, hänen tulee tehdä vaihtoehtoinen yksilötehtävä. Tehtävän suorittamisesta on sovittava opettajan kanssa erikseen. Vaihtoehtoisessa tehtävässä suoritetaan samat tehtävä yksilötyönä ja palautetaan ne opettajalle kirjallisesti. Esimerkiksi menujen kommentointiin osallistumaton opiskelija kommentoi muiden menuja itsenäisesti ja kirjallisesti. Kohderyhmän huomioon ottaen wikiin tehtiin valmiit väliotsikot, jotka helpottavat kirjoittamista. Tekstin tuottaminen on useille toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa oleville opiskelijoille haastavaa. Menu suunnitellaan jokaiselle tuttuun koulun opetusravintolaan, jolloin opiskelijat hahmottavat paremmin menun kohdeasiakkaiden asettamat vaatimukset.

Aiheessa neljä on teema B) Suomalainen ruokakulttuuri. Suomalainen ruokakulttuuri osuudessa (Kuvio 7.) tutustutaan suomalaiseen ruokakulttuuriin sekä maakuntien ruokaperinteisiin. Opiskelija tutustuu materiaaleihin ja tekee aiheesta kattavan esitelmän yksilötehtävänä. Työ palautetaan Moodlen ”palautuslaatikkoon”. Tehtävänanto on case-tyyppinen;

”Koululle on tulossa japanilainen kokkiopiskelijaryhmä vierailulle. He ovat hyvin kiinnostuneita suomalaisesta ruokakulttuurista. Sinun tehtävänä on esitellä heille kattavasti suomalaista ruokakulttuuria ja maakuntien ruokaperinteitä. ”Pidät” esityksen suomeksi, koska heillä on mukanaan tulkeki. Työssäsi tulee olla tekstiä ja kuvia. Voit tehdä työn PowerPointilla, Wordilla tai GoogleDocsin työkaluilla.”

Kuvio 7. Verkkokurssin aihe 4.

Tehtävien ja toimintatapojen on hyvä olla vaihtelevia. Vaikka kurssin pedagogisena mallina suositaan kollaboratiivista oppimista, on välillä hyvä olla myös yksilötehtäviä. Vaihtelevilla tehtävillä voidaan huomioida erilaiset oppijat, erilaiset oppimistyylit ja erilaiset mieltymykset. Yksilötehtävät voivat olla myös nopeampia viedä läpi kuin kollaboratiiviset tehtävät.

Tämän teeman työskentelyn aikana varmistetaan, että opiskelijat pääsevät eteenpäin työskentelyssä. Tarvittaessa ohjataan Moodlen henkilökohtaisten viestien avulla tai muiden viestintäkeinojen avulla. Jos opiskelija työstää esitelmäänsä esimerkiksi Google Docs:ssa, voi työtä helposti käydä välillä kommentoimassa ja auttaa työn eteenpäin viemisessä. Lopuksi esitelmä arvioidaan numerolla arviointikriteerien mukaan.

Viemällä tehtävänanto autenttiseen kontekstiin, huomioidaan hyvin kohderyhmä. Laajojen esseiden kirjoittaminen ei yleensä ole toisen asteen ammatillisille opiskelijoille helppoa, eikä niitä teetetä kovin usein. Siksi tähän valittiin tuotokseksi esitelmä esseen sijasta. Navigointi verkkokurssin etusivulla helpottuu, kun tehtävän palautuslaatikko on havainnollistavasti nimetty. Otsikoinnin ja nimeämisen tulee olla verkkokurssilla johdonmukaista, kuvaavaa ja selkeää. Tämä nousee entistä tärkeämmäksi, jos verkkokurssin kohderyhmä koostuu noviiseista tai henkilöistä, joiden äidinkieli ei ole suomenkieli.

Aiheessa viisi on teema C) Ravitsemisalan trendit ja tulevaisuus. Ravitsemisalan trendit ja tulevaisuus osuudessa (Kuvio 8.) tutustutaan gastronomian virtauksiin, alan trendeihin nyt ja tulevaisuudessa Suomessa sekä muualla maailmassa. Opiskelijan tulisi pystyä etsimään tietoa myös englanniksi, helposta ja kuvia sisältävästä materiaalista. Osuuden materiaali on monipuolista. Materiaali koostuu verkkoteksteistä, SlideShare -esityksestä, Yle Areenalla olevasta Ylen aamu-tv haastattelusta sekä kuvamateriaalista. Opiskelija tutustuu materiaaleihin ja tekee itselleen muistiinpanoja. Tämän osuuden tehtävänä on osallistua sovittuna aikana yhteisen chat-keskusteluun ryhmässä. Chatissa opiskelijan tulee osallistua aktiivisesti ja tuoda esiin omaa asiantuntemustaan aiheesta. Mikäli opiskelija on estynyt osallistumaan tai ei osallistu riittävästi chat-työskentelyyn, hänen tulee tehdä vaihtoehtoinen tehtävä.

Aihe 5

C) Ravitsemisalan trendit ja tulevaisuus

Tehtävä

Trendit Chat ma 13.5. klo 14-15.30

Trendit Chat ke 15.5. klo 18-19.30

Materiaalit:

Mikä on trendi?

Tulevaisuus on pötsissä - ruokatrendit 2013

Mitäs sitten syötäisiin - ruokatrendit 2012/ YleAreena

Trends in food

Ennakkoinnilla katse tulevaisuuteen

Ruokatieto, Uutiset

Food trends word cloud

Palvelut vuonna 2020 -raportti

Kuvio 8. Verkkokurssin aihe 5.

Materiaaleihin tutustumista helpottavat ohjaavat kysymykset, joita käytetään myös chat – keskustelun pohjana. Opiskelija perehtyy linkkien materiaaleihin ja etsi itse lisätietoa netistä, jotta voit keskustella näistä asioista chatissa. Lisäksi opiskelija tekee itselleen muistiinpanoja chat – keskustelua varten.

Ohjaavat kysymykset

1. Millaiset raaka-aineet, ruokalajit, ruoanvalmistusmenetelmät ja ilmiöt (esim. lähiruoka) ovat "in" nyt ja tulevaisuudessa?
2. Minkä maiden tai alueiden ruokakulttuurit ovat suosiossa tai nousussa?
3. Minne ravitsemisala on menossa?
 - Millaisia ravintoloita perustetaan? Miten cateringala muuttuu? Millaisia uhkia, haasteita tai mahdollisuuksia alalla on edessä?
4. Millaista on kokin työ 10 vuoden kuluttua? Mitä taitoja tarvitaan?
5. Millainen on tulevaisuuden asiakas? Mitä hän odottaa ja arvostaa?

Materiaaleihin tutustumisen aikana opiskelijoita kannustetaan tutustumaan aineistoihin, tekemään muistiinpanoja ja vinkkaamaan hyvistä linkeistä yleisellä keskustelupalstalla. Opettaja voi tarvittaessa tuoda lisää linkkejä materiaaleihin työskentelyn aikana. Tämän teeman tuo-

toksena ei ole teksti, vaan chatissa käyty keskustelu, jossa kukin opiskelija tuo esille perehtyneisyyttään ja asiantuntemustaan. Chat-keskusteluun osallistuvien joukko ei saa olla liian suuri. Jos taas chat-keskusteluja on useita, kasvaa opettajan työmäärä kohtuuttomasti. Chat-keskustelussa opettajan tehtävänä on saada keskustelu käyntiin, viedä sitä eteenpäin kysymysten avulla, houkutella hiljaisia mukaan, kommentoida, olla tasavertainen löytöretkeilijä trendien maailmassa sekä ohjata lopussa yhteenvedon tekemistä. Chat-keskustelu tallentuu, joten opettaja pystyy palaamaan siihen myöhemmin arviointia varten. Keskustelu arvioidaan arvosanoilla hyväksyty tai täydennettävä tehtävällä.

Tässä tehtävässä kollaboratiivisuus ja konnektiivisuus näkyvät hyvin chat-keskustelussa. Siinä rakennetaan tietoa ja reflektoidaan esille tulleita seikkoja yhdessä tietoverkossa. Tämän tehtävän toimintatapa tuo hyvää ja kaivattua vaihtelua oppimistehtäviin. Chat-keskustelu on työkaluna uusi ja myös oman osaamisen esille tuomisen toimintatapa (arvioitava ryhmäkeskustelu), on harvemmin käytetty toisen asteen koulutuksessa.

Tässä teemassa on myös vaihtoehtoinen tehtävä. Mikäli opiskelija ei pysty osallistumaan chat-keskusteluun sovittuna aikana tai hänen oman osaamisen esittely chat-keskustelussa ei ole riittävää, hän voi vastata annettuihin kysymyksiin kirjallisesti yksilötyönä.

Kohderyhmän vuoksi aiheeseen tutustumista on helpotettu rajaamalla aihetta kysymysten avulla. Opiskelijat eivät ole hyvin todennäköisesti käyttäneet aikaisemmin opinnoissaan chat-keskustelua. Tämä täytyy ottaa huomioon aiheen rajaamisessa ja ohjeistamisessa sekä keskustelun ohjaamisessa.

Linkkien kommentointien (Kuvio 9.) avulla opiskelijaa voidaan ohjata oikeaan kohtaan lähteessä, helpottaa lähteeseen tutustumista tai kiinnostavan yksityiskohdan avulla saadaan opiskelija syventymään lähteeseen paremmin. Kommentointitapaan vaikuttaa kohderyhmä. Opiskelijat saattavat säikähtää pitkää julkaisua tai pitkää englanninkielistä materiaalia, joten tutustumista haastavaan lähteeseen voidaan helpottaa ohjaamalla häntä oikeaan kohtaan tai antamalla vinkkejä esimerkiksi nettisanakirjoista. Linkki voi viedä opiskelijan sivustolle, joka sisältää useita alasivuja tai artikkeleita. Tällöin voi olla myös syytä ohjeistaa opiskelijoita tutustumisessa ja herättää mielenkiintoa esimerkiksi väitteellä tai kiinnostavalla yksityiskohdalla.

Olet kirjautunut nimellä Mari Krook. (Kirjaudu ulos)

Ruokakulttuurit ja trendit

MOODLE ► RK&T ► AIHE 5 ► PALVELUT VUONNA 2020 -RAPORTTI

Lue sivut 35-42. Siellä on tietoa mm. alan muutoksista, uhkista, visiosta vuodelle 2020, tulevaisuuden asiakkaista ja alan työntekijöiden osaamistarpeista tulevaisuudessa.

http://www.ek.fi/ek/fi/tutkimukset_julkaisut/arkisto/2006/18_10_2006_Palvelut2020_Loppuraportti.pdf

Viimeksi muutettu: perjantai, 1 helmikuu 2013, 10:10

Ruokatiendon **Uutiset** -sivulla on useita ajankohtaisia, trendeihin liittyviä uutisia. Vieritä alaspäin ja klikkaa auki trendeihin ja tulevaisuuden liittyviä uutisia.

<http://ruokatieto.fi/uutiset>

Uskotko, että hyönteisproteiinien käyttö todellakin lisääntyy myös Suomessa? Lue lisää Uutisista...

Viimeksi muutettu: perjantai, 1 helmikuu 2013, 10:10

Hyvä Power Point -esitys SlideShare palvelussa ruokatreendeissä. Älä säikähä englannin kieltä ja pitkää esitystä.

Katso ainakin diojen 5. ja 6. tiivistelmä trendeistä. Trendit on esitetty niissä muutamalla sanalla. Kannattaa selata diaesitystä pitemmällekin, dioissa olevat kuvat selventävät myös asioita. Ja ainahan voi apuna käyttää netin sanakirjaa, niin minäkin teen.

<http://www.slideshare.net/jwtintelligence/whats-cooking-trends-in-food#btnNext>

<http://ilmainensanakirja.fi/>

<http://www.sanakirja.org/>

Viimeksi muutettu: perjantai, 1 helmikuu 2013, 10:10

Kuvio 9. Kommentoidut linkit.

Aiheessa kuusi on palauteosio (Kuvio 10.). Opiskelijat vastaavat yhdeksään monivalintakysymykseen. Kysymysten aiheet liittyvät kurssilla opiskelemiseen (Kuvio 11.), opettajan toimintaan, opiskelijan omaan toimintaan, muiden opiskelijoiden toimintaan, kurssin tehtäviin ja työtapoihin, teknisten työkalujen toimivuuteen sekä kurssin mitoitukseen. Tässä vaiheessa opiskelijat saavat jo hieman ”huokaista helpotuksesta” ja palautteen antaminen tehtiin kevyeksi opiskelijoille. Oikein muotoilluilla ja kohdennetuilla kysymyksillä voidaan saada riittävästi informaatiota. Palautteen määrä ja laatu voi olla jopa parempaa suljetuilla kysymyksillä kuin esimerkiksi pelkästään avoimessa puolen sivuun palautekirjoituksessa, koulutusaste huomioon. Palauteosiossa on kuitenkin mahdollista antaa myös vapaamuotoista palautetta.

Aihe 6

Palaute

 Palaute

Kuvio 10. Palauteosio.

Kysymys 1
 Ei vielä vastattu
 Kokonaispisteistä 1
 Merkitse kysymys
 Muokkaa kysymystä

Tällä verkkokurssilla opiskeleminen on ollut:

Valitse yksi tai useampi:

- a. selkeää
- b. hyödyllistä
- c. sopivan haastavaa
- d. mukavaa
- e. enimmäkseen yhdessä oppimista
- f. kivaa vaihtelua

Kuvio 11. Kysymys 1. palautesiossa.

Verkkokurssin oppimateriaalitiedostot kannattaa tallentaa PDF-muotoon ennen liittämistä oppimisympäristöön. Tällöin opiskelijat eivät voi muokata niitä. Tiedostot voidaan avata ilmaisella PDF-lukuohjelmalla, Adobe Readerilla. Näin opiskelijat eivät myöskään tarvitse välttämättä kotikoneissaan maksullisia toimisto-ohjelmia, kuten esimerkiksi Wordia tai PowerPointia.

5.4 Verkkokurssin arviointia

Laadullisen opinnäytetyön arviointi kiteytyy prosessin luotettavuuden arviointiin ja työn tekijän tekemiin ratkaisuihin. Luotettavuuteen liittyvät tulosten uskottavuus, siirrettävyys sekä vahvistuvuus. Luotettavuutta voi tuoda esille kuvaamalla produktiin liittyvää prosessia tarkasti. Validiteettiin eli pätevyyteen vaikuttavat käsitteiden määrittely, menetelmien valinta sekä johtopäätösten tekeminen. Laadullinen opinnäytetyö on reliabeli, kun se on johdonmukainen eikä siinä ole ristiriitaisuuksia. Työn vakuuttavuutta voidaan lisätä esimerkiksi autenttisilla otteilla materiaalista. (Eskola & Suoranta 2003, 208–222.)

Verkkokurssi toteutetaan konkreettisesti vasta lukuvuonna 2013–2014. Tällöin saan palautetta opiskelijoilta ja pystyn refleктоimaan sekä muokkaamaan kurssia seuraavia kertoja varten palautteen pohjalta. Tässä opinnäytetyössä on hyödynnetty verkkokurssin arvioinnissa asiantuntijoiden konsultaatiota. Toimeksiantajan edustaja lehtori ja ravintolaosaston osastonjohtaja Anne Kodis sekä Oulun seudun ammattiopiston Haukiputaan yksikön lehtori Sirpa Karjalainen tutustuivat verkkokurssiin ja antoivat siitä palautetta vastaamalla sähköpostikyselyyn (liite 3.). Sirpa Karjalaisella on pitkä työura ravintola- ja opetusallalla ja hän on toiminut myös projektipäällikkönä opetuksen verkkopalveluihin ja sosiaaliseen mediaan liittyvässä hank-

keessa. Anne Kodiksella on pitkä kokemus ravitsemisalalan esimiestehtävistä sekä ammatillisen opettajan tehtävistä. Asiantuntijoiden kommentit ovat arkistoituna.

Asiantuntijoiden konsultaatiota varten laadittiin saatekirje, jossa kuvattiin lyhyesti kohderyhmä ja konteksti. Kysymykset laadittiin Opetushallituksen (2006) Verkko-oppimateriaalien laatukriteerien perusteella. Kysymyksillä arvioitiin suppeasti pedagogista laatua, käytettävyyttä, esteettömyyttä sekä tuotannon laatua.

Asiantuntijapalautteen mukaan kurssin ulkoasu oli selkeä, mutta etusivulla olisi voinut olla aiheeseen liittyviä kuvia. Kurssin esittely oli asiantuntijoiden mielestä myös riittävän selkeää ja informatiivista.

”Lyhyet ohjeistukset hyviä, jolloin myös opiskelijat ”jaksavat” lukea kaiken.” (Arvioija 2.)

Joissakin kohdissa tekstiä voisi tiivistää yhdellä kertaa näkyväksi tai tehdä useampia omia sivuja, jotka näkyvät avattaessa yhdellä kertaa. Verkkokurssin tehtäviin asiantuntijat olivat tyytyväisiä. Tehtävänannot olivat ymmärrettävät ja tehtävät olivat sopivan laajoja.

”Teemojen kaikki tehtävät voisi palastella ja linkittää omiksi kokonaisuuksiksi. Loput sivun tekstit saisi taas mahtumaan yhdelle näytölle helposti luettavaksi kokonaisuudeksi. Mielestäni se toisi myös rakenteellista selkeyttä kurssiin ja opiskelijoiden olisi helpompi pysyä järjestyksessä tehtävien tekemisessä.” (Arvioija 1.)

”Tehtävät ovat yhteistoiminnallisia ja työskentelytavat monipuolisia. Kurssin tehtävät ovat monipuolisia. Ne ottavat eri oppimistyyliä hyvin huomioon.” (Arvioija 1.)

Asiantuntijoiden mielestä kurssilla voisi käyttää Moodlen lisäksi myös vapaan lähdekoodin ohjelmia työkaluina. Materiaalia pidettiin pääosin hyvänä, tehtäviin sopivina ja englanninkielinen materiaali koettiin positiiviseksi. Videomateriaalia voisi kurssilla olla enemmän. Asiantuntijat muistuttivat linkkien toimivuuden tarkistamisen ja linkkien päivittämisen tärkeydestä. Arviointia pidettiin hyvänä, monipuolisena ja opetussuunnitelman mukaisena. Palautekyselyn väittämät oli enimmäkseen ilmaistu ”positiivisessa sävyssä”, tähän asiantuntijat toivoivat vaihtelua ja mahdollisuutta vastata myös avoimiin kysymyksiin.

”Kysymykset hyvä laatia niin, että opiskelijat vastaavat niihin virkkeillä etteivät jää tyliin kyllä/ei.” (Arvioija 2.)

Asiantuntijoiden mukaan kurssi on kohderyhmälle sopiva, vaikka haastava aihe vaatii hyvää ohjausta opettajalta. Kurssissa näkyi kollaboratiivinen pedagoginen malli sekä erilaisten oppimistyylien ja mieltymysten huomioiminen. Koska nopea kirjoittaminen voi tuottaa joillekin opiskelijoille ongelmia, voisi chat-keskustelun sijaan tai lisäksi käyttää videoneuvottelua. Kurssin käytettävyyttä pidettiin hyvänä.

”3 vsk:n opiskelijoille hyvä, tarvitaan kuitenkin pitkäjänteisyyttä ja omatoimisuutta.” (Arvioija 2.)

”Moodle oppimisympäristönä on toimiva kokonaisuus, kaban opiskelijat ovat saaneet asianmukaisen perehdytyksen alustan käyttämiseen.” (Arvioija 1.)

Asiantuntijat näkivät opettajan rooliksi innostamisen, kannustamisen, apukysymyksillä ohjaamisen, läsnäolemisen ja saatavilla olemisen sekä palautteen antamisen. Opettajan rooli on merkittävä myös verkkokurssilla.

Asiantuntijoiden antama palaute oli asiantuntevaa ja hyvin perusteltua. Seuraavaksi perustelen miksi olen kuitenkin päätenyt toiminaan joissakin kohdin toisella tavalla juuri tällä verkkokurssilla. Ensimmäisessä verkkokurssiversiossa liitettiin kunkin teeman kohdalle aihetta hyvin kuvaava kuva. Oli hyvin haastavaa löytää monta tyylillisesti yhteen sopivaa ja aihetta hyvin kuvaavaa kuvaa. Kuva tulee Moodlessa vain kunkin aiheen yläosaan ja näin ”venyttää” aiheen pituutta kuvaruudulla helposti liian pitkäksi. Tämä heikentää luettavuutta, jos koko aihe/osio ei näy ruudulla yhdellä kertaa. Lisäksi sopivien vapaiden kuvien löytämisessä oli isoja haasteita. Verkkokurssin etusivun kokonaissomittelun kannalta oli mielestäni loppujen lopuksi parempi olla käyttämättä kuvia.

Käyttäjän kannalta on selkeämpää, että esimerkiksi tehtävänanto näkyy yhdellä näytöllä eikä tekstiä tarvitse selata edestakaisin. Asiantuntijan ehdotuksen mukaan taulukkoon laadittua kurssin aikataulua tiivistettiin visuaalisesti ja nyt aikataulu näkyy kokonaisuudessaan yhdellä kertaa. Jotkut tehtävät koostuvat kahdesta tai kolmesta osatehtävästä, ne pidettiin kuitenkin samalla sivulla tehtävänannossa. Tehtävänannot pyrittiin tekemään riittävän informatiivisiksi, mutta kuitenkin asiat pyrittiin esittämään mahdollisimman lyhyesti ja ytimekkäästi. Tehtävänantojen tiivistämisen jälkeen tehtävänannot saatiin näkymään tietokoneen näytöllä yhdellä kertaa. Nämä olivat hyviä ratkaisuja.

Koska kohderyhmän opiskelijat käyttävät ensi syksynä Moodlea ensimmäistä kertaa, niin kurssi kannattaa pitää teknisesti yksinkertaisena. Uusia opeteltavia asioita on pelkästään Moodlessakin paljon. Pedagoginen mielekkyys menee tekniikan edelle. Opiskelijoiden ensimmäisessä verkkokurssissa ei saada lisäarvoa sillä, että tuodaan Moodlesta olevien työkalujen sijaan vapaan lähdekoodin vastaavia ohjelmia kurssille. Tämä olisi vaatinut lisää salasanoja ja kirjautumisia sekä uusien ohjelmien opettelua. Tämän vuoksi ei myöskään ole tarpeen käyttää ko. kurssilla videopuhelua tai -neuvottelua chatin lisäksi. Opiskelijoiden mediataitoja tulee kehittää monipuolisiksi, kuten asiantuntijat sanoivat, mutta tässäkin tulee edetä askel kerrallaan.

Tarkastellessani lopuksi verkkokurssia konsultaatioiden vuoksi, tein verkkokurssista omia havaintoja, joiden vuoksi muokkasin kurssia vielä lisää. Muokkasin teeman B) tehtävänannon autenttiseksi, ammatilliseen koulutukseen sopivaksi. Sekä tallensin vielä kaikki verkkokurssille liitetyt oppimateriaalit PDF-muotoon.

Koska kurssin asiasisältö oli minulle ennestään tuttua, olen opettanut ko. kurssia lähiopetuksena useita vuosia, olen opiskelut mm. koulutusteknologiaa yliopistossa, olen perehtynyt tässä opinnäytetyössä verkkokurssin luomiseen, olen itse osallistunut useille verkkokursseille ja minulla on ollut käytettävissä asiantuntijoita verkkokurssin arviointiin, niin uskon että olen saanut luotua pedagogisesti mielekkään ja hyvinkin toteutuskelpoisen verkkokurssin. Oli sitten kyse perinteisestä lähiopetuskurssista tai verkkokurssista, niin harvoin ensimmäinen pedagoginen käsikirjoitus on paras. Kurssit kehittyvät ajan myötä, ja niitä muokataan aikaisempien kokemusten perusteella. Monet seikat, kuten kurssin ajankohta, kohderyhmä ja muuttuva tieto, vaikuttavat siihen, että hyvään ja toimivaankin kurssiin on tehtävä ajoittain muutoksia ja päivityksiä. Verkkokurssi ei olekaan alkuperäiseltä luonteeltaan staattinen, vaan sen tulee muuttua ja olla helposti muutettavissa.

”Kurssi ei ole koskaan valmis, vaan se kehittyy ja muokkautuu koko ajan. Opetusmateriaali on elävä työkalu jota tulee koko ajan päivittää ja yhdessä kehittää kollegojen kanssa. Materiaalien parantaminen on opiskelijoiden ja alan kehittymisen kannalta oleellinen asia. Yhdessä tekemällä ja oppimalla saamme alalle nuoria innokkaita ja taitavia alan ammattilaisia.” (Arvioija 1.)

6 POHDINTA

Yhteiskunta ja työelämä muuttuvat yhä nopeammin ja nopeammin, globalisaatio kiihtyy ja teknologia kehittyy. Tulevaisuuden ammattitaitovaatimukset ovat muuttuneet. Ammatillisen koulutuksen on vastattava tähän haasteeseen ja opetettava elinikäisen oppimisen avaintaitoja, joita ovat mm. ongelman ratkaisu, yhteistyö, mediaosaaminen, teknologia ja tietotekniikka. Vaikka tieto- ja viestintäteknikan hyödyntäminen opetuksessa on lisääntynyt selkeästi tällä vuosituhanella, on Suomi jäänyt globaalissa kehityksessä jälkeen. Tietotekniikan hyödyntämisen tulisi olla myös aiempaa monipuolisempaa ja tuoda lisäarvoa oppimiseen.

Tieto- ja viestintäteknikan opetuskäyttö tuo mukanaan monenlaisia mahdollisuuksia, mutta myös haasteita. Parhaimmillaan tieto- ja viestintäteknikan pedagoginen opetuskäyttö helpottaa ja tukee sellaisia työskentelytapoja, jotka lisäävät oppimisen autenttisuutta, vuorovaikusta ja yhteisöllisyyttä. TVT:n opetuskäytöllä voidaan tukea mm. kollaboratiivista pedagogista mallia, jonka avulla voidaan saavuttaa jaettua älykkyyttä ja ymmärtävää oppimista. Ymmärtävän oppimisen myötä voidaan hyödyntää oppimisessa siirtovaikutusta (transfer). TVT:n opetuskäyttö voi lisätä myös monipuolisuutta ja henkilökohtaistamista. Näitä em. hyötyjä tarvitaan tämän hetken ja tulevaisuuden työelämässä ja koko yhteiskunnassa toimimisessa.

Jotta tieto- ja viestintäteknikkaa voidaan hyödyntää opetuksessa monipuolisesti ja pedagogisesti mielekkäällä tavalla, tarvitaan oppilaitoksiin lisää laitteita, tehokkaita internetyhteyksiä, lisää ohjelmistoa ja digitaalisia oppimateriaaleja. Mutta ennen kaikkea tarvitaan uudenlaista asennetta ja ajattelutapaa. Opettajat tarvitsevat lisää koulutusta sekä itse teknologiaan että varsinkin hyviin pedagogisiin käytäntöihin liittyen. On tärkeää ymmärtää, että uuden teknologian opetuskäytön lisääminen ja monipuolistaminen vaativat runsaasti aikaa ja resursseja.

Verkkokurssin suunnittelu lähtee liikkeelle opetussuunnitelman ja kohderyhmän sekä kontekstin analysoinnista. Verkkokurssille tehdään aluksi käsikirjoitus. Pedagogisen ja teknisen skriptin suunnittelussa kannattaa hyödyntää valmiita malleja. Skriptissä suunnitellaan kurssille pedagogisesti sopivat oppimateriaalit, tehtävät, vuorovaikutus, ohjaus, arviointi ja palautteen antaminen sekä tekniset ratkaisut. Myös verkkokurssin ulkoasun, mitoituksen ja aikataulun suunnittelu sekä tekijänoikeuksien huomioiminen ovat osa suunnitteluprosessia. Ennen ensimmäistä verkkokurssia olisi hyvä opiskella itse muutamilla verkkokursseilla ja hankkia tietoa tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytöstä sekä verkkokursseista. Ensimmäi-

sen opetettavan verkkokurssin asiiasällön olisi hyvä olla entuudestaan tuttua, eikä kurssi saisi olla liian laaja.

Vastatakseni tulevaisuuden haasteisiin, tämän kehittämistehtävän tavoitteena oli selvittää tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäyttöä ja verkkokurssin suunnittelemisen periaatteita. Tavoitteena oli myös luoda pedagogisesti mielekäs, kohderyhmälle sopiva sekä opetussuunnitelman tavoitteita vastaava verkkokurssi Raahen ammattiopiston kokkiopiskelijoille.

Ruokakulttuurit ja trendit -verkkokurssi on yksi kolmesta Raahen ammattiopiston verkkokursseista ja ainoa ravintolaosaston verkkokurssi, joten tällä verkkokurssilla voi sanoa olevan kohtalainen merkitys kokkien koulutuksen opetusmenetelmien monipuolistamisessa sekä tulevaisuuden taitojen opettamisessa. Lisäksi koko koulun verkkokurssi valikoima kasvoi tämän kurssin myötä kolmanneksella, joten tällä verkkokurssilla on merkitystä jonkin verran myös koko oppilaitokselle, koska verkkokurssi valikoimaa on tarkoitus kasvattaa. Minulle itselleni tällä verkkokurssilla on suuri merkitys. Olen tuonut hankkimani teoretiedon käytäntöön ja uudistanut omaa opetustani. Kokkiopiskelijoille tämä kurssi on yksi opintoviikko 120 opintoviikosta. Yhden opintoviikon merkitys ei välttämättä ole iso, mutta merkittävyyttä tuo uusien, tulevaisuuden yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien, teknologisten taitojen ja työskentelytapojen oppiminen. Muutokset etenevät pienin askelin ja jokin, pienikin muutos voi aiheuttaa ketjureaktioita. Muutamat kollegat ovat nyt innostuneet, osaltaan myös tämän opinnäytetyön myötä, uudistamaan omaa opetustaan. Koko ammatillisen koulutuksen kenttää ajatellen tällä produktilla ei ehkä ole uutuus- tai innovaatioarvoa, koska kurssi on suunniteltu ”verkkonoviiseille”.

Teoreettisessa perustassa esitetyt verkkokurssin suunnittelemisen periaatteet ovat hyödynnettävissä kaikenlaisten verkkokurssien suunnittelemisen pohjaksi. Produktia eli Ruokakulttuurit ja trendit -verkkokurssia voi käyttää kokkien koulutuksessa muuallakin kuin Raahen ammattiopistossa. Produktissa käytettyjä toimintatapoja voi hyödyntää ideoidessaan verkkokurssia mille tahansa alalle.

Opinnäytetyöprosessi on edennyt aikataulussa ja olen saavuttanut asetetut tavoitteet. Asian tuntijoiden konsultaation ja oman arvioinnin perusteella voin luottavaisin mielin pitää Ruokakulttuurit ja trendit -verkkokurssin ensi lukuvuonna. Olen käyttänyt verkkokurssin suunnitteluun paljon aikaa ja muokannut mm. toimintatapoja, tehtäviä ja niiden kirjallista esittämistä lukuksia kertoja. Kurssi vastaa nyt opetussuunnitelma tavoitteita ja sopii kohderyh-

mälle sekä on pedagogisesti mielekäs. Toivottavasti jatkossa on mahdollista kehittää opetusta yhdessä kollegojen kanssa entistä enemmän, tämä olisi tuloksekas ja tulevaisuuden tapa toimia opetuksen kehittämisessä.

Tämä opinnäytetyö on työelämälähtöinen ja käytännönläheinen, kuten ammattikorkeakoulun toiminnallisen opinnäytetyön kuuluukin olla. Työn teoreettinen viitekehys on tehty laadullisella tutkimuksellisella otteella. Työssä käytetyt lähteet ovat laadukkaita. Tässä työssä yhdistyvät teoriatieto ja ammatilliset taidot. Täten voi sanoa, että tutkimusprosessi on tehty luotettavasti.

Verkkokurssin jatkokehittäminen tapahtuu vuosittain aina kurssia pidettäessä. Uusia verkkokursseja luotaessa tai ko. kurssia kehittäessä voi mukaan ottaa muita sosiaalisen median välineitä, muita pedagogisia malleja sekä toisenlaisia pedagogisia menetelmiä. Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön kenttä on hyvin laaja, eikä se suinkaan tarkoita vain verkkokursseja. Sosiaalisen median välineitä tulee hyödyntää myös lähi- ja/tai monimuoto-opetuksessa innovatiivisilla tavoilla. Tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisen tulisi mennä pedagogiikka edellä, siksi opetushenkilöstö tarvitsee lisätietoa sopivista pedagogista malleista ja opetusmenetelmistä.

Opinnäytetyön alkuideoinnissa oli tarkoitus, että pidän ko. verkkokurssin konkreettisesti tänä lukuvuonna opiskelijoille ja hyödynnän kokemukset sekä palautteet kurssilta jatkokehittelyssä ja tässä opinnäytetyössä. Jo tehdessäni opinnäytetyösuunnitelmaa huomasin että tämä on aikataulullisesti mahdotonta ja opinnäytetyöstä olisi tullut liian laaja. Opinnäytetyön arvioinnissa käytettiin nyt asiantuntijoiden konsultaatiota, joka oli toimiva ja paras vaihtoehto tässä tilanteessa. Asiantuntijoiden ja opiskelijoiden konsultaatiot tai palautteet eivät korvaa toisiaan, he pystyvät arvioimaan eri asioita.

Kun ensimmäisen kerran törmäsin tähän digikansalaisen lausahdukseen ”Vain mummot käyttävät sähköpostia”, ajattelin että, eihän kukaan voi olla niin vanhanaikainen, että tulee toimeen tässä yhteiskunnassa ilman sähköpostia. Ainakin työssäkäyvillä tai opiskelevilla henkilöillä sähköpostin käyttäminen on ihan välttämätöntä. Pohdittuani asiaa tarkemmin ymmärsin, että minähän se tässä vanhanaikainen olen. Sähköpostin käyttäminen yhteydenpitoon, tiedottamiseen ja liitetiedostojen jakamiseen on vain yksi keino. Digikansalaiset, joista lähes kaikki ovat sosiaalisen median verkostoissa, voivat käyttää uusia korvaavia tapoja. Olen nyt itsekin matkalla kohti digikansalaisuutta ja uutta opettajuutta.

LÄHTEET

Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta. 2010. Kansallinen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön suunnitelma. Liikenne- ja viestintäministeriö.

Cavazza, F. 2012. Social media landscape 2012. Saatavissa: <http://www.fredcavazza.net/2012/02/22/social-media-landscape-2012/>. (Luettu 15.1.2013.)

Eskola, J. & Suoranta J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi,S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Honka, J., Lampinen L. & Vertanen I. (toim.). 2000. Kohti uutta opettajuutta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen ennakointihankkeen (OPEPRO) selvitys 10. Opetushallitus. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/49159_kohti_uutta_opettajuutta_toisen_asteen_ammattillisessa_koulutuksessa.pdf. (Luettu 20.11.2012).

Helakorpi, S., Aarni, H. & Majuri, M. 2010. Ammattipedagogiikkaa uuteen oppimiskulttuuriin. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 1/2010.

Häkkinen, P. & Arvaja, M. 1999. Kollaboratiivinen oppiminen teknologiaympäristöissä. Teoksessa Eteläpelto A. & Tynjälä P. (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia.

Ihanainen, P., Kalli, P. & Kiviniemi, K. (toim.). 2009. Verkon varassa. Opetuksen pedagoginen kehittäminen verkkoympäristöissä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, 97.

Kalliala, E. 2002. Verkko-opettamisen käsikirja. Helsinki: Finn Lectura.

Kalliala, E. & Toikkanen, T. 2012. Sosiaalinen media opetuksessa. Finn Lectura. (2. uudistettu painos).

Keränen, V. & Penttinen, J. 2007. Verkko-oppimateriaalin tuottajan opas. Helsinki: WSOY-pro.

Koli, H. & Silander, P. 2003. Verkko-opetuksen työkalupakki – oppimisaihiosta oppimisprosessiin. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Kopiosto ry. 2012. Kopiraitti. Saatavissa: <http://www.kopiraitti.fi/>. (Luettu 16.1.2013).

Korpela, J. K. 2010. Verkkojulkaisun typografia. Helsinki: RPS – yhtiöt.

Lappi, O. 2002. Opettaminen verkossa ja verkko-opiskelu. Helsingin yliopisto. Saatavissa: <http://www.mv.helsinki.fi/home/olappi/yopeda/verkkoopas/verkkooetusopas.htm>. (Luettu 7.1.2013).

Leinonen, A. 2008. Ammatillinen opettajuus kansallisessa verkko-opetuksen hankkeessa. Tampereen yliopisto. Väitöskirja.

Lemke, C., Coughlin, E. & Reifsneider, D. 2009. Technology in Schools: What the Research Says. An Update. Cisco, Culver City. Saatavissa : http://www.cisco.com/web/strategy/docs/education/tech_schools_09_research.pdf+. (Luettu 12.1.2012).

Lonka, K. 2011. Kuinka luoda lukioista innostava ja vetovoimainen oppimisympäristö. PowerPoint – esitys. Saatavissa: <http://www.avi.fi/fi/virastot/itasuomenavi/Ajankohtaista/tapahtumat/Koulutusmateriaalit/Documents/Lukiofoorumi%2012.4.2011,%20Kuopio/Professori%20Kirsti%20Lonka,%200Helsingin%20yliopisto.pdf>. (Luettu 18.2.2013.)

Opetushallitus. 2006. Verkko-oppimateriaalin laatukriteerit. Saatavissa http://www.oph.fi/download/47132_verkko-oppimateriaalin_laatukriteerit.pdf. (Luettu 15.1.2013.)

Opetushallitus. 2010. Hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinto 2010. Ammatillisen perustutkinnon perusteet. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/125114_HotRaCa.pdf. (Luettu 20.12.2012).

Opetushallitus. 2011. Tieto- ja viestintätekniikka opetuskäytössä – Välineet, vaikuttavuus ja hyödyt. Tilannekatsaus 2011. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/132877_Tieto-ja_viestintatekniikka_opetuskaytossa.pdf. (Luettu 12.1.2013).

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Koulutuksen tietoyhteiskuntakehittäminen 2020. Parempaa laatua, tehokkaampaa yhteistyötä ja avoimempaa vuorovaikutusta. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:12. Saatavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/okmtr12.pdf?lang=fi>. (Luettu 25.11.2012).

Pönkä, H., Impiö, N. & Vallivaara, V. (toim.). 2012. Sosiaalisen median opetuskäyttö. Oppimisen teoriaa ja kokemuksia DevelOPE – hankkeessa. Oulun yliopiston oppimateriaalia. Kasvatustiede E4.

Siemens, G. 2004. Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. Saatavissa:

http://www.ingedewaard.net/papers/connectivism/2005_siemens_ALearningTheoryForTheDigitalAge.pdf. (Luettu 15.2.2013).

Suominen, R. & Nurmela, S. 2011. Verkko-opettaja. Helsinki: WSOYpro Oy.

Vaara, S. 2005. Verkkopedagogisia malleja etsimässä – Opettajien ja opiskelijoiden kokemuksia pedagogisista malleista ja menetelmistä Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakouluissa. Lapin Yliopisto. Pro gradu – tutkielma. Saatavissa:

<http://www3.tokem.fi/eOppimiskeskus/manuaalit/Microsoft%20Word%20-%20Pedagogiset%20mallit.pdf>. (Luettu 25.11.2012).

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vuopala, E. 2007. Oppimisen ohjaaminen verkkoperustaisissa oppimisympäristöissä. Koulutusteknologian perusopinnot (25 op). Oulun yliopisto. Jaettu oppimateriaali.

Vuopala, E. 2011a. Designing e-learning. Contents of pedagogical script. University of Oulu, Learning and Educational Technology Research Unit. Saatavissa: http://koutek-1011.wikispaces.com/file/view/Pedagogical_script.pdf/205581594/Pedagogical_script.pdf. (Luettu 14.1.2013).

Vuopala, E. 2011b. Designing e-learning. Technical script. University of Oulu, Learning and Educational Technology Research Unit. Saatavissa: http://koutek-1011.wikispaces.com/file/view/Pedagogical_script.pdf/205581594/Pedagogical_script.pdf. (Luettu 14.1.2013).

Vuopala, E. 2011c. (Verkko)pedagogiset mallit yhteisöllisen oppimisen edistäjänä. Oulun yliopisto. Oppimisen ja koulutusteknologian tutkimusyksikkö (LET). Koulutusteknologian perusopinnot. Kurssimateriaali. Saatavissa: http://koutek-1011.wikispaces.com/file/view/Pedagogiset_mallit.pdf/192060894/Pedagogiset_mallit.pdf. (Luettu 14.1.2013).

TEHTÄVÄT JA ARVIOINTI

Aihealue	Tehtävät	Arviointi	Vaihtoehtoinen tehtävä
A) Ravitsemisalan historia	<ul style="list-style-type: none"> -kirjoittakaa tiivistelmä ravitsemisalan historiasta -suunnitelkaa menu valitsemallenne ajankaksolle -ryhmätyönä wikissä -menujen kommentointia keskustelupalstalla 	<p>hyväksytty/ täydennettävä</p> <ul style="list-style-type: none"> -kattava kuvaus ravitsemisalan historian pääpiirteistä ohjeiden mukaan omin sanoin -menu edustaa hyvin valittua aikakautta ja sopii kohderyhmälle, ryhmä osaa esitellä menua -aktiivinen ja asiantunteva kommentointi keskustelupalstalla -ryhmätyö toimii hyvin, aikataulun noudattaminen 	-sama tehtävä yksilötyönä
B) Suomalainen ruokakulttuuri	<ul style="list-style-type: none"> -tee esitelmä suomalaisesta ruokakulttuurista ja maakuntien ruokaperinteistä -yksilötyö 	<p>T1-K3</p> <ul style="list-style-type: none"> - esitely monipuolisesti suomalaista ruokakulttuuria ja sen muodostumista - esitely kaikkien maakuntien ruokakulttuurien pääpiirteet - hyödynnetty lähteet hyvin -kirjoitettu omin sanoin, hyvä ulkoasu, aikataulun noudattaminen 	
C) Trendit ja tulevaisuus	<ul style="list-style-type: none"> -tutustu materiaaleihin ja tee muistiinpanoja -osallistu sovittuna aikana chatkeskusteluun ravitsemisalan trendeistä ja tulevaisuudesta 	<p>hyväksytty/täydennettävä lisätehtävällä</p> <ul style="list-style-type: none"> -aktiivisuus ja asiantuntevuus keskustelussa -vuorovaikutustaidot chatkeskustelussa -aikataulun noudattaminen 	<p>-essee aiheesta Ravitsemisalan trendit ja tulevaisuus</p> <p>- 2–3 sivua</p>

VIIKKO JA PÄIVÄT	AIHE	TEHTÄVÄ	MITOITUS/AJAN-KÄYTTÖ
1.	Tutustuminen kurssiin	Kirjaudu Moodleen ja tutustu kurssiin. Käy tervehtimässä kurssilaisia keskustelupalstalla, jossa sovitaan myös ryhmäjako.	1,5 h
2.	Ravitsemisalan historia	Tutustu materiaaleihin. Aloittakaa kirjoittaminen wikissä.	3,5 h
3.	Ravitsemisalan historia	Kirjoittakaa tiivistelmä valmiiksi. Suunnitelkaa yhdessä menu.	3,5 h
4.	Ravitsemisalan historia	Laittakaa oman ryhmän menu keskustelupalstalle maanantaina. Tutustu ja kommentoi muiden ryhmien menuja. Perustele ja esitele omaa menua sekä vastaa muiden kysymyksiin. Vertaa ryhmän wikiä mallivastaukseen.	3,5 h
5.	Suomalainen ruokakulttuuri	Tutustu aineistoihin.	3,5 h
6.	Suomalainen ruokakulttuuri	Tee esitelmä ja palauta se.	3,5 h
7.	Trendit ja tulevaisuus	Tutustu materiaaleihin ja tee muistiinpanoja itseäsi varten.	3,5 h
8.	Trendit ja tulevaisuus	Tutustu materiaaleihin ja tee muistiinpanoja itseäsi varten.	3,5 h
9.	Trendit ja tulevaisuus	Kertaa asioita ennen chat-keskustelua. Osallistu chat-keskusteluun.	3 h
10. pvm	Palaute	Vastaa palautekyselyyn.	1 h
YHT.			30 h = 1 ov

Ruokakulttuurit ja trendit -verkkokurssin arviointi

Olen tehnyt Ruokakulttuurit ja trendit -verkkokurssin Moodle-oppimisympäristöön. Verkkokurssi on osa Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttö ammatillisessa koulutuksessa -opinnäytetyötäni.

Ruokakulttuurit ja trendit -kurssi kuuluu pakollisiin ammatillisiin opintoihin kokonaisuudessaan koulutusohjelmassa. Kurssin laajuus on 1 ov ja kurssi sijoittuu 3. vuodelle. Opiskelijat ovat pääasiassa 17–18 -vuoden ikäisiä ja ko. kurssi on todennäköisesti suurimmalle osalle heidän ensimmäinen verkkokurssinsa.

Verkkokurssi pidetään konkreettisesti lukuvuonna 2013–14. Joten tässä vaiheessa toivoisin-kin asiantuntija-arvioita kurssista. Ennen verkkokurssin alkua tutustumme ko. luokan kanssa Moodle-oppimisympäristöön perusteellisesti. Hyödynnämme Moodle-oppimisympäristöä toisella kurssilla lähiopetuksen tukena ja käytämme opiskelussa kaikkia Moodlen toimintoja, joita verkkokurssillakin tullaan käyttämään. Virtuaaliohjaamisen lisäksi pystyn tarvittaessa ohjaamaan verkkokurssin aikana myös kasvokkain koulussa.

Toivoisin Sinun tutustuvan Ruokakulttuurit ja trendit -verkkokurssiin ja antavan minulle siitä arvokasta palautetta. Ilmoitathan minulle, jos sinulla on ongelmia kurssille kirjautumisessa.

Kurssin osoite:

http://moodle.raahenao.fi/moodle/login/index.php?lang=en_utf8

Käyttäjätunnus:

Salasana:

Vastaathan alla oleviin kysymyksiin 18.2. mennessä, kiitos!

Lämpimät kiitokset jo etukäteen!

Terveisin,

Mari Krook

mari.krook@raahenao.fi

KYSYMYKSET

1. Mitä mieltä olet kurssin visuaalisesta ulkoasusta? (Opiskelijat näkevät vain käsiteltävän aihealueen kerrallaan.)
2. Kurssin alussa kerrotaan yleistä tietoa mm. tavoitteista, aikataulusta ja arvioinnista. Onko tämä osio mielestäsi riittävän selkeä ja informatiivinen?
3. Kurssi koostuu kolmesta teemasta. Mitä mieltä olet teemojen
-tehtävänannoista
-tehtävistä ja toimintavoista
-materiaaleista
-arvioinnista?
4. Mitä mieltä olet palautekyselystä?
5. Onko kurssi mielestäsi **kohderyhmälle** sopiva?
6. Kurssin toteutuksen pedagoginen malli on ollut kollaboratiivinen eli **yhteisöllinen oppiminen**. Tarkoituksena on ollut luoda yhteisöllistä tiedonrakentelua ja vuorovaikutusta verkkoympäristöön. Tämän lisäksi olen pyrkinyt ottamaan huomioon erilaiset erilaiset oppimistyylit ja erilaiset mieltymykset. Miten olen mielestäsi onnistunut tässä?
9. Mitä mieltä olet kurssin käytettävyydestä (mm. helppokäyttöisyys, selkeä rakenne, riittävä ohjeistus, linkkien ja työkalujen toimiminen)?
10. Miten arvioit opettajan roolia kurssilla?

Lisäksi voit halutessasi kirjoittaa vapaamuotoisia kommentteja verkkokurssista.

